

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ ÖĞRENME
ALANLARININ SOSYOLOJİ İLE İLİŞKİSİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra GÜMÜŞ

Danışman

Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ

Nevşehir

Aralık, 2021

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ ÖĞRENME
ALANLARININ SOSYOLOJİ İLE İLİŞKİSİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra GÜMÜŞ

Danışman

Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ

Nevşehir

Aralık, 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyoloji ile İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” adlı Yüksek Lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Büşra GÜMÜŞ

Danışman

Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Ali MEYDAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ danışmanlığında Büşra GÜMÜŞ tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyoloji ile İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ İMZA

Danışman : .....

Üye : .....

Üye : .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ...../...../..... tarih ve .....sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

.....

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Hayatımın en önemli dönüm noktalarında desteğini ve yardımlarını esirgemeyen ve yalnızca yardımlarını akademik konular ve tez çalışmamla sınırlı tutmayan, geleceğime ışık tutan ve yön gösteren kıymetli danışmanım Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ'e;

Çalışmanın uygulama kısmında yardımlarını esirgemeyen Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Ali MEYDAN'a, Doktor Öğretim Üyesi Barış ÇİFTÇİ'ye Doktor Öğretim Üyesi Recep KÜREKLİ'ye;

Tez çalışmalarımda Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile görüşme sağlamama yardımcı olan Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne;

Lisans eğitimimi tamamladığım Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünün kıymetli hocalarına;

Tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli aileme sevgi ve şükranlarımı sunarım.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ ÖĞRENME ALANLARININ SOSYOLOJİ İLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Aralık 2021

Danışman: Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ

ÖZET

Sosyal Bilgiler eğitiminde Sosyoloji farklı sınıf düzeylerinde ve farklı disiplinlerle ilişkisi kurulan alanlardan bir tanesidir. Bu araştırmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan ve yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı, program içerisindeki öğrenme alanları ve Ortaöğretim Sosyoloji öğretim programı incelenerek sosyolojinin Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilişkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde sosyoloji bilimi ile ilgili birçok terim ve kavramın programda bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu bahsedilen kavramlar yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenme alanları içinde yer bulmuştur. Bu ilişkiyi tüm öğrenme alanları açısından ayrıntılı şekilde incelemek Sosyal Bilgiler dersindeki ilişkilendirmelerin daha görünür hale gelmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmada nitel araştırma modeli olan görüngü bilim deseni kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisinin bütüncül olarak ortaya çıkarılmak istenmesi araştırmayı görüngü bilim desenine yönlendirmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Nevşehir il merkezinde ve farklı köylerde sosyal bilgiler öğretmenliği yapan 18 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Özel örnekleme, derinlemesine bir araştırma yapmak için araştırma kapsamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmacı tarafından ilgili literatürden faydalanılarak oluşturulmuştur. Görüşme formu 2 bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde öğretmenlerin kişisel bilgilerinin yer aldığı sorular bulunurken; ikinci bölümde öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisine yönelik görüşlerinin tespit edilmesine dönük hazırlanan sorular yer almaktadır. Veriler araştırmacı tarafından Haziran-Ağustos dönemi arasında yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş kodlanmış ve tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır. Araştırmanın sonunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyolojinin ve sosyal bilgilerin birbirlerini tamamlayan olgular olduğunu ifade ettikleri, sosyoloji ve sosyal bilgiler dersinin birbirini bütünlüğünü düşündükleri, sosyal bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer verilmesi gerektiğini düşündükleri ve sosyal bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının dersin amacına yüksek düzeyde katkısı olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Öğrenme Alanı, Sosyoloji

A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING AREAS IN SOCIAL STUDIES CURRICULUM AND SOCIOLOGY

Department of Social Studies Education, MA, December 2021

Counselor: Prof. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ

ABSTRACT

Relationship between Sociology in Social Studies education at different grade levels and with different disciplines It is one of the established areas. In this research, in the 2018-2019 academic year, The Social Studies curriculum, which was started to be implemented and renewed, Social sciences of sociology by examining learning areas and Secondary Education Sociology curriculum. It is aimed to reveal its relationship with information education. Social Studies teaching When the program is examined, it is seen that many terms and concepts related to sociology are included in the program. is conspicuous. These mentioned concepts are renewed in Social Studies teaching. found a place in the learning areas in the program. All learning areas to examine the associations in the Social Studies course in detail in terms of will contribute to its visibility. Phenomenology, which is a qualitative research model, was used in the research. Social studies reveal the relationship between the learning areas in the curriculum and sociology holistically. Desiring to be removed has directed the research to the phenomenology pattern. of the research The study group consisted of social studies teachers working in Nevşehir city centre and in different villages. It consists of 18 teachers. Purposeful sampling in determining the study group Criterion sampling, which is one of the methods, was used. Special sampling, an in-depth is the selection of information-rich situations within the scope of research to conduct research.

A purposive sampling method was used while determining the study group. data in research A semi-structured interview form was used to collect data. Interview form It was created by the researcher using the relevant literature. Interview form 2 consists of sections. In the first part, questions about teachers' personal information while found; In the second part, teachers' learning in social studies curriculum prepared to determine the views of the fields of study on the relationship between sociology and sociology. questions are included. The data were collected by the researcher between June and August. collected by face-to-face interview method. The obtained data were analyzed by the content analysis method. were coded and interpreted by turning into tables. At the end of the research, the social phenomena of sociology and social studies complement each other. They stated that sociology and social studies courses complement each other. They think that sociology should be included in the social studies curriculum. thought and learning areas related to sociology in the social studies curriculum. It was seen that they thought that they contributed to the purpose of the course at a high level.

Keywords: Social Studies Curriculum, Learning Area, Sociology

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	5

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	6
2.2. Sosyal Bilgilerin Ülkemizdeki Gelişimi	7
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaklaşımlar	9
2.3.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi	9
2.3.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	10
2.3.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi	10
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İncelenmesi	10
2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Alanları.....	15
2.6. Sosyoloji Öğretim Programı	19
2.6.1. Türk Eğitiminde Sosyoloji Öğretimi.....	21
2.6.2. Sosyoloji Öğretim Programı Öğrenme Alanları	23
2.7. Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyoloji Arasındaki İlişki	26
2.8. İlgili Araştırmalar.....	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	31
3.2. Çalışma Grubu	32
3.2.1. Cinsiyete Dair Bilgiler	33
3.2.2. Çalışma Yeri ve Süresine Dair Bilgiler.....	33
3.2.3. Katılımcıların Eğitim Seviyelerine Dair Bilgiler	34
3.2.4. Okulun Yerleşim Yerine Dair Bilgiler	35
3.3. Veri Toplama Araçları	35
3.3.1. Döküman İncelemesi.....	38
3.4. Veri Analizi.....	42
3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik	44

3.5.1. İç Geçerlilik.....	44
3.5.2. Dış Geçerlilik.....	45
3.5.3. İç Güvenirlik.....	45
3.5.4. Dış Güvenirlik.....	45
3.6. Araştırmacının Rolü.....	46
3.7. Etik Kurallara Uygunluk.....	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	49
4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	54
4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	58
4.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	61
4.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sosyoloji İle İlişisini Ele Alan Yazılı Materyallerin İncelenmesi.....	64

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	72
5.2. Öneriler.....	77
KAYNAKÇA.....	78
EK – 1: Görüşme Formu Örneği.....	89
EK 2. Araştırma İzni.....	91
EK 3. Özgeçmiş.....	92

KISALTMALAR VE SİMGELER

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TTK: Talim Terbiye Kurulu

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

NCSS: (National Councilfor Social Studies-Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi)

SBÖP: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Çev. Ed.: Çeviri Editörleri

N: Öğrenci Sayısı

Ort.: Ortalama

F: Frekans

%: Yüzde

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Üniteler/Temalar	16
Tablo 2:2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarının Becerilerle Eşleştirilmesi.....	17
Tablo 3: 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanları Kazanım Sayıları	18
Tablo 4:2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarının Sosyal Bilgiler Alt Disiplinleri ile İlişkilendirilmesi	19
Tablo 5: Etik Kurallar Kontrol Tablosu	47
Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyolojiye Yer Verilmesi Hakkında Görüşler.....	50
Tablo 7: Sosyolojinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Önemli Oluşuna Dair Veriler	52
Tablo 8: Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyolojiyle Bağlantısı	55
Tablo 9: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyolojiyle İlgili Bağlantılı Öğrenme Alanlarına Dair Veriler	57
Tablo 10: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyoloji İle İlişkili Öğrenme Alanlarının Dersin Amaçlarına Katkısının Olup Olmadığına Dair Veriler	60
Tablo 11: Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sosyoloji İle Bağlantısını Geliştirmek Adına Öğretmen Öneriler.....	63
Tablo 12: Araştırmaların Türü ve Amaçları.....	65
Tablo 13: Araştırmaların Yöntem ve Örneklemi	67
Tablo 14: Araştırmaların Sonuçları.....	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Cinsiyete Dair Bulgular	33
Şekil 2: Katılımcıların Meslekte Çalışma Süreleri.....	34
Şekil 3: Katılımcıların Eğitim Seviyeleri.....	34
Şekil 4: Çalışılan Yerlerin Yerleri	35

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal temelini oluşturan kavramların ele alındığı problem durumu başta olmak üzere, araştırmanın alt problemleri, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ile konu alanıyla ilgili terimlere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi (NCSS)'ne göre sosyal bilgiler dersinin içeriği antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilgiler, psikoloji, din ve sosyoloji ile hatta matematik ile beşeri ve doğal bilimlerin ilgili konularından beslenmektedir. İlk dönemlerde bu farklı disiplinleri bünyesinde barındırmasına rağmen disiplinler bir yapı içeren Sosyal Bilgiler, zaman içinde disiplinler arası bir anlayışa kaymıştır. Sosyal Bilgiler dersindeki disiplinler arası anlayış günümüze kadar önemini koruyarak devam ettirmiştir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretim programının önemli bir kısmını “ilişkilendirmeler” oluşturmaktadır. Bu ilişkilendirmeler ders içi ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve disiplinler arası ilişkilendirme olarak kendisini göstermektedir (Kaymakçı, 2012). Bu ilişkilendirmelerden birisi bir alt disiplin olan sosyoloji ile ilişkilidir. Buna karşın bu ilişki yeteri kadar gün yüzüne çıkmamıştır. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi denince tarih ve coğrafya konuları akla gelmektedir (Demir ve Hataç, 2018). Sosyal Bilgiler eğitimi ve sosyoloji üzerine ilişkin çalışmalar yapılmış olsa da doğrudan öğrenme alanlarının sosyolojiyle ilişkisine yönelik bir çalışma yapılmamıştır. Bu ilişkiyi tüm öğrenme alanları açısından ayrıntılı şekilde incelemek Sosyal Bilgiler dersindeki ilişkilendirmelerin daha görünür hale gelmesine katkı sağlayacaktır.

Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenme alanlarının konularla ilişkisi zaman zaman öğrenme alanlarının bağımsız bir ders gibi görünmesine neden olmaktadır (Akpınar ve Bilgili, 2018). Sosyal Bilgiler öğretim programı yedi öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Örneğin “Birey ve Toplum” öğrenme alanı “ben” ve

“biz” olma süreçlerini içermekte olup sosyoloji ile doğrudan ilişkili iken “Kültür ve Miras” öğrenme alanı dolaylı olarak ilişkilidir. Yine aynı şekilde “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı sosyoloji ile doğrudan ilişkili iken “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı dolaylı olarak sosyoloji ile ilişkilidir (Çoban ve Akşit, 2018).

21. yüzyılda yaşanan toplumsal değişimler öğretim programlarının yeniden gözden geçirilmesini, ilişkilendirmelerin ve ilişkilendirme düzeylerinin incelenmesini gerekli kılmıştır. Uluslararası düzeyde sosyal uyum, toplumlar arası ilişkiler Sosyal Bilgiler öğretim programlarında kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle Yapılandırmacı Yaklaşım’la hazırlanan Sosyal Bilgiler öğretim programlarında Tarih ve Coğrafya konuları dahi sosyolojik bir bakış açısıyla, sosyolojik içerik ve yöntemlerle verilmeye başlanmıştır. Bu değişim, Sosyal Bilgiler dersinin toplumsal hayatla ilişki boyutunu ve içeriğindeki öğrenme alanları ile değerlerin sosyolojiyle ilişki düzeyinin incelenmesini bir ihtiyaç haline getirmiştir (Kaymakçı, 2012).

Öğrenme alanı; birbiriyle ilintili bilgi, beceri ve değerlerin bütüncül olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize hale getiren disiplinler arası bir yapıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018). Öğrenme alanları bir veya birden fazla akademik disiplinleri içerebilmektedir. Ayrıca bir öğrenme alanı diğer bir öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir (Ünal, 2012).

Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde sosyoloji bilimi ile ilgili birçok terim ve kavramın programda bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu bahsedilen kavramlar yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenme alanları içinde yer bulmuştur. Bu kavramlardan bazıları; toplum, toplumsallaşma, toplumsal rol, toplumsal olay, toplumsal konu vb. şeklinde sayılabilir. Buna rağmen Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji bilimi hak ettiği yeri bulamamıştır Bunun asıl sebebinin Sosyal Bilgiler öğretim programından mı kaynaklandığı yoksa programın uygulayıcısı öğretmenlerden mi kaynaklandığı sorusu da açığa kavuşturulması gereken önemli bir husustur. Zira öğretim programını hazırlayan akademisyenler programın amacına uygun olarak derslerde uygulandığı takdirde sosyolojiyle ilgili unsurların kazandırılmasında bir aksaklığın yaşanmayacağı görüşündedir (Aksan, 2016).

1.2. Araştırmanın Amacı

Doğrudan toplumu ve toplumsal sorunları incelemesi nedeniyle sosyoloji kendine ait bir epistemoloji ve metodolojisi olan bir bilim dalıdır. Bu anlamıyla Sosyal Bilgiler disipliniyle interdisiplinerdir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde içerisinde yaşadıkları toplumsal yapıya ve toplumun özelliklerine ait verileri alarak bunları içselleştirmekte ve böylece yaşadıkları toplumla barışık bireyler haline gelmektedirler. Bu bağlamda bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının toplumbilimi olan sosyoloji ile ilişkisi incelenip Türk eğitim sistemine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

1.3. Alt Problemler

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyolojinin Sosyal Bilgiler eğitimindeki önemi hakkında düşünceleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler programının sosyoloji ile ilişkisine yönelik düşünceleri nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının dersin amaçlarına ulaşmasındaki katkısı hakkında düşünceleri nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler dersinin sosyoloji ile ilişkisini geliştirmek adına öğretim programında yapılması gereken düzenlemelere ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

2017-2018 eğitim öğretim yılında yapılandırmacı eğitim programına dayalı bir yaklaşımla yenilenen Sosyal Bilgiler eğitim programında öğrencilerin elde ettikleri bilgileri yapılandırmaları ve bunları öğrenme yaşantılarında düzenlemeleri öngörülmektedir. Sosyal Bilgiler eğitiminde öğrencilerin sosyal olayları ve olguları sorgulayan, araştıran ve düşünen bireyler olmaları beklenmektedir. Öğrenciler tartışma ve araştırma gibi çalışmalar sonucunda elde ettikleri bulgulara dayanarak sosyal olayları anlamlandırmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenler Sosyal Bilgiler

eğitiminde öğrencileri farklı sosyal sorunlarla karşılaştırarak öğrencilerin bu sorunlara farklı bakış açıları getirmelerini ve bunları yorumlamalarını sağlanmalıdır. Böylesi bir ortamda eğitim gören öğrencilerin etkili bir vatandaşın sahip olması gereken iletişim, sorgulama, karar verme ve eleştirel düşünme becerilerini kazanması ve toplumda etkili rol alarak karşılaştığı sorunları farklı bakış açıları ile değerlendirmesi beklenmektedir. Bireyler Sosyal Bilgiler eğitiminde bu becerileri sosyoloji disiplinin kazandırdığı beceriler sayesinde yakalamaktadırlar (Yıldız ve Koçoğlu, 2015). Sosyoloji disiplinin temel çalışma alanlarını oluşturan toplumsal yapı, toplum ve değişme gibi süreçlerin Sosyal Bilgilerin de ana temalarını oluşturması sosyal bilgiler eğitimi ile sosyoloji arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önemlidir. Bu araştırmada sosyal bilgiler eğitimi ile sosyoloji arasındaki ilişkinin sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin bakış açılarıyla ele alınması bu ilişkinin daha açık şekilde ortaya konması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. (Arslan ve Demirel, 2007; Ersoy, 2009; Akdağ, 2009). Literatür incelendiğinde araştırmacıların teorik ve görgül araştırmalar ile sosyal bilgiler eğitimi ile sosyoloji arasındaki ilişkiyi de ele aldıkları görülmektedir (Yıldız ve Koçoğlu, 2015; Tuğba vd., 2015). Ancak bu araştırmalar daha çok eski öğretim programını konu almaktadır. Sosyal bilimlerde yeni müfredatların sosyolojisi ile ilgili teorik ve ampirik çalışmaların sayısı sınırlıdır. Bu çalışmalar doküman incelemesine konu edilmiş; Şanlı (2007), Keçe ve Merey (2011), Yıldız ve Koçoğlu (2015), Selanik, Fidan ve Ergün (2015), Taş ve Kıroğlu (2018), Turan (2019), Çelikhisar (2019) çalışmalarıdır. Bu nedenle çalışma ilgili literatüre katkı sağlaması ve gelecekteki araştırmacılara bilgi sağlaması açısından önemlidir.

1.5. Varsayımlar

1. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin yeterli bilgiye sahip oldukları varsayılmaktadır.
2. Öğretmenlerin görüşme formundaki soruları samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
3. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin sosyolojideki temel kavramlar bilgisine ve sosyoloji ve Sosyal Bilgiler ilişkisini kurabilecek düzeyde sosyoloji disiplinine hakim oldukları varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyoloji ile İlişkisi hakkındaki görüşleri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmanın verileri literatür taraması, görüşme tekniği ve doküman incelemesi ile elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Araştırma Nevşehir il merkezinde ve farklı köylerde 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında görev yapan 18 Sosyal Bilgiler öğretmenin görüşleri ile sınırlandırılmıştır.
4. Araştırmanın konusu araştırma kapsamında incelenen dokümanlarla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Öğretim Programı: Öğrenen bireylerin okul içinde ve dışında kazandırılması hedeflenen derslerin ilgili öğrenme ürünü haline dönüşmesidir (Uzunboylu ve Hürsen, 2008). Farklı bir tanımda ise; öğretim programı verilecek derslerin öğrenilmesi sürecinde ilgili bilgilerin nasıl ve ne şekilde verileceğini gösteren kılavuzdur (Güzel ve Karadağ, 2013).

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonucunda elde edilen diril bilgilerdir (Sönmez, 2010: 3). Sosyal Bilgiler; “önemli konular üzerinde yurttaşlık yeteneklerinin geliştirilmesi sebebiyle sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin disiplinler arası birleşimidir” şeklinde ifade edilmektedir (Kaya ve Öner, 2017).

Sosyoloji: bilimsel yöntemi kullanarak toplumsal davranışların kalıplaşmış kurallarını ve yasalarını inceleyen, toplumda bulunan grupların yapılarını, ilişkilerini, işlevlerini çözümlenmeye çalışan bir bilim dalıdır (Tezcan, 1985).

Öğrenme Alanı: Tüm bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebileceği eğitimler düzenleyen disiplinler arası bir yapıdır (Uzunboylu ve Hürsen, 2008).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal Bilgiler kavramı ilk olarak 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde ortaya çıkmıştır (Bilgili, 2016). Sosyal bilgiler sosyal bilimlerin topluma iletiminde bir aracı olarak tanımlanmaktadır (Çelikleş, 2019).

Sosyal Bilgiler ile ilgili genel bir tanım yapmak kolay değildir. Bu dersin insan ile olan her durumu içerisinde barındırması, bir başka deyişle sosyal bilimler altında bir oluşum göstermesi birden farklı tanımlar yapılmasına olanak sağlar. Sönmez (2010), sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıta dayalı bağ kurma evresi ve bu sürecin neticesinde elde edilen bilgilerdir” (Sönmez, 2010: 3).

Şimşek (2016) ise Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır “Bir yurttaş olarak milli değerlerin bilincinde olan, programın hedeflediği becerileri yaşamda uygulayabilen, bilimsel bilgiler doğrultusunda yaşamını yönlendirebilen kişiler yetiştirmeyi amaçlayan dinamik bir çalışma alanıdır” (Şimşek, 2016: 3).

Dönmez (2003)'e göre Sosyal Bilgiler “Dünyadaki olayları sebep ve sonuçlarıyla açıklayan, bireylerin vatandaşlık hak ve sorumluluklarını ortaya koyarak insanın geçmiş, gelecek ve bugünü ile iletişimini ortaya koyan bilgilerdir” (Dönmez, 2003: 31).

1916 ve 1970 yılları arasında birçok farklı tanımı yapılan Sosyal Bilgiler ile ilgili tanımlar içerisinde en fazla ses getiren 1970'te Barth ve Stermis tarafından yapılan

olmaktadır. Bunlar sosyal bilgiler öğretiminde 3 gelenek olduğunu belirtmektedir (Tay, 2010):

- Vatandaşlık aktarımı
- Sosyal bilimler
- Yansıtıcı düşünme

Daha sonra ise tartışmalara ve bu karmaşaya son vermek adına Sosyal Bilgiler üzerine en geniş tanımlama şu şekilde yapılmıştır (NCSS, 1994): “Sosyal bilgiler, yurttaşların vatandaşlığa dair yeterliliklerini geliştirmek amacıyla hem sosyal hem de beşeri bilimleri bir potada kaynaştıran çalışma alanıdır. Müfredat programı içinde Sosyal Bilgiler, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, matematik ve doğa bilimlerinin uygun içerikleri doğrultusunda bir çalışma alanı sunar” (Akt: Kirkit, 2019: 54).

Sosyal Bilgilerin tanımları doğrultusunda genel olarak insan ile ilgili her şeyin bu dersin kapsamına girebileceği söylenebilir. Sosyal Bilgiler için konusu insan olan ve insanı ele alan bir çalışma alanı demek yerinde olmaktadır.

2.2. Sosyal Bilgilerin Ülkemizdeki Gelişimi

İnsanoğlunun varlığı ile birlikte sosyal bilimler eğitimi başlamıştır denilmektedir (Sönmez, 2010). İnsan yaratıldığından beri toplum içerisinde varlığını sürdürmektedir. Bu da toplumsal hayatın oluşumunu sağlamıştır. Toplumsal hayatta bir arada yaşayabilmek için eğitim zorunlu olmuştur.

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez 1892 yılında ABD Milli Eğitim Konseyi tarafından ortaya çıkarılmıştır (Kirkit, 2019). Sosyal bilgilerin Amerika’da ortaya çıkmasının sebebi olarak ise toplumsal yozlaşmanın giderek ileri boyutlara taşınmış olması gösterilebilir. Sosyal Bilgiler ders olarak Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından 1916 yılında kabul edilmiştir. Türklerde sosyal bilgiler anlayışı ise okul aracılığıyla olmasa bile tarihin ilk dönemlerinden beri vardır denilmektedir. Orhun Abideleri Sosyal Bilgiler eğitimi açısından birlik ve beraberliği vurguladığı için örnek gösterilmektedir (Yalçınkaya ve Uslu, 2015).

Selçuklularda Nizamiye Medreseleri ile İslam tarihi, Osmanlı'da ise ilk defa Fatih ve Süleymaniye medreselerinde tarih ve coğrafya derslerinin okutulmaya başlanması sosyal bilgilerin tarihî süreç içerisindeki varlığına örnek teşkil eder (Bilgili, 2016).

Sosyal bilimler Türkiye'de ilk olarak Osmanlı ordusunun modernleştirilmesi için kullanılmaya başlanmış olup yeni açılan askerî okullar ile eğitim alanına girmiştir (Aslan, 2016).

1839 yılında Tanzimat Fermanı ile açılan sıbyan mektepleri ve rüştiyelerde tarih ve coğrafya derslerinin okutulması düşünülmüş, 1845 yılında bu düşünce gerçekleştirilip hazırlanan nizamname ile idadîlerin programlarında tarih ve coğrafya derslerine yer verilmiştir (Bilgili, 2016). 1891 yılında ise ilkokullar için hazırlanan ilk detaylı programda dönemin dinî etkisi ile tarih ve coğrafya dersleri çıkartılıp din ve ahlak derslerinin saatleri arttırılmıştır. 2. Meşrutiyet ile eğitim Balkan Savaşı'nın etkisinde kalmış ve her çocuk bir birey ve vatandaş algısı oluşmuştur (Akyüz, 2015). Bu durum 1913'te hazırlanan programda Osmanlı tarihi, Osmanlı coğrafyası ve malumat-ı medeniyye ve ahlakiye derslerinin yer almasına sebebiyet vermiştir (Tazebay vd., 2000). 1914-1915 yıllarında hazırlanan iptidai programında da tarih, coğrafya ve musabakat-i ahlakiye derslerine yer verilmiştir (Aslan, 2016).

1924 yılında ise ülkemize gelen John Dewey yeni eğitim sisteminin temellerini atmıştır (Can, 2019). Bu dönemde derslerde cumhuriyet ve yakın tarih konularına ağırlık verilmeye başlanmıştır. 1926 yılında hazırlanan program bazı eklemeler ve çıkarmalar ile 1962 yılına kadar varlığını devam ettirmiştir. 1962 yılında yeniden hazırlanan programda ise yurt bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri birleştirilip ‘toplum ve ülke’ incelemeleri dersi altında toplanmıştır (Çenesizoğlu, 2019). 1968 yılına gelindiğinde ise ilk kez Sosyal Bilgiler adı ile yeni bir program oluşturulmuştur (Kirkit, 2019). 1985 yılına kadar uygulamada kalan program Amerika'da oluşturulan temele dönme düşüncesinden etkilenilerek değiştirilmiş ve Sosyal Bilgiler dersi yerini millî coğrafya ve millî tarihe bırakmıştır. 1997 yılına gelindiğinde ise zorunlu olan 8 yıllık eğitim ile bu derslerin kaldırılması kararlaştırılır. Bir yıl sonra 1998 yılında hazırlanan yeni program ile Sosyal Bilgiler dersi tekrar yürürlüğe girmiş ve bu program 2005 yılına kadar uygulamada kalmıştır (Çelikaş, 2019).

Sosyal Bilgiler programında yapılan en köklü değişiklik Millî Eğitim Bakanlığının 2004 yılında yapılandırıcı eğitim felsefesini benimsemesiyle olmuştur. 2005 Sosyal Bilgiler programı 4 ve 5. sınıf ile 6 ve 7. sınıf olmak üzere iki ayrı şekilde düzenlenmiştir. İlköğretim kapsamına giren 4 ve 5. sınıf programını sınıf öğretmenleri, 6 ve 7. sınıf programlarını sosyal bilgiler öğretmenleri yürütmüştür. 11 Nisan 2012’de kabul edilen kanun ile ülkemizde daha önce 8 yıl olan zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılı itibariyle geçerli olan bu kanuna göre ilkokul (1, 2, 3, 4,) şeklinde ortaokul (5, 6, 7, 8) şeklinde lise ise (9, 10, 11, 12) şeklinde düzenlenmiştir (Çelikleş, 2019).

2004 yılında 4 ve 5. sınıflarda uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında kaldırılmış, 2005 yılında kabul edilen 6 ve 7. sınıflarda uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ise 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı itibariyle tüm sınıf seviyelerinde uygulamadan kaldırılıp yerine 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ilkokul ve ortaokul kademelerinde uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2018).

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaklaşımlar

Sosyal Bilgilerle alakalı farklı tanımlamaların olması sosyal bilgilerin öğretiminde birden fazla yaklaşımın geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Fakat bugüne kadar en fazla kabul gören 1978 yılında Barr, Shermis ve Barth tarafından geliştirilip 3 başlık altında toplanan yaklaşım olmuştur. Bu yaklaşımlar şunlardır:

2.3.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilgiler öğretim yaklaşımları içerisinde en eski olanıdır. Adından da anlaşılacağı üzere asıl amacı vatandaş eğitimidir. Burada esas alınan toplumun istek ve beklentileridir. Öğretmen toplumun istek ve beklentilerini öğrencilere telkin etme görevi üstlenmektedir. Öğrenciler ise toplumun beklentileri doğrultusunda hareket etmeleri gerektiği bilincinde olmalıdır. Bu yaklaşım amacı öğrenciden geçmişini bilip geçmiş ve geleceği ile gurur duyma, vatanseverlik duygusunun gelişmesi, sorumluluklarının bilincinde olup ona göre hareket etmesini sağlamaktır. Bu yaklaşımın temeli öğretmen merkezli yöntem ve tekniklerden oluşmaktadır (Eryılmaz, 2019).

2.3.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bu yaklaşımın amacı sosyal bilimlere dayanan bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasıdır. Sosyal bilimcilerin geliştirdikleri yöntem ve yaklaşımları kapsamaktadır. Öğrenci merkezli olan bu yaklaşımda kullanılan öğretim yöntemi inceleme ve buluş yoluyla öğrenmedir (Tay, 2010).

2.3.3. Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Ünlü eğitimci John Dewey'in düşüncelerine dayanan bu yaklaşımın öğretim yöntemi araştırma incelemedir. Öğrenciden beklenen toplumsal problemlerle ilgili çözüm yolları arama ve karar verme becerisine sahip olmasıdır (Öztürk, 2012). Yaklaşımın en temel amacı ise bireylerin bilgilerini verimli bir şekilde kullanabilmelerini sağlamaktır (Demir, 2018).

2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İncelenmesi

Türk eğitim sisteminde Sosyal Bilgiler konularını ihtiva eden dersler için farklı dönemlerde çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı Devleti döneminde sosyal muhteviyatlı dersler 1913 yılında müfredata konulmuştur (Ambarlı, 2010). Bununla birlikte Türk eğitim tarihinde Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler'in program ve amaçları 1923 yılına kadar önemli bir değişikliğe uğramamıştır (Çetin, 2003).

1924 yılı itibariyle Sosyal Bilgiler dersi kapsamında olan dersler coğrafya, tarih ve musabakat-ı ahlakiyye ve malumat-ı vataniyye'dir. Bu derslerin programları incelendiğinde ise derslere ait özel amaç ve açıklamalara rastlanmamaktadır (Keskin ve Keskin, 2014). 1926 yılında Sosyal Bilgiler'in amacı "Genç kuşakların içinde bulunduğu topluma aktif şekilde uyum sağlaması amacıyla iyi vatandaşlar yetiştirmek" olarak açıklanmıştır. 1929 yılında geçerli olan öğretim programında ise sosyal bilgilerin ilk amacı "İlk tahsil evresinde olan çocukların beden ve ruhen salim ityatlara sahip olmalarını sağlayacak en gerekli bilgileri ve becerileri kazandırmak, Türkiye Cumhuriyeti'ne faydalı biçimde intibak etmeğe azami ehliyeti kazandırmak" olarak ortaya konulmuştur (Çetin, 2003).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Sosyal Bilgiler öğretim programı daha çok Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi derslerinden oluşmuştur. 1936 yılında hazırlanan öğretim

programında da Sosyal Bilgiler, 1930 yılındaki gibi üç ana ders başlığı altında oluşturulmuş ve derslerin amacı 1930 yılında hazırlanan öğretim programı ile aşağı yukarı aynı konuları ve amaçları içermiştir. (Çetin, 2003) 1936 yılı programında Tarih konularında İslam Öncesi Türk Tarihi'ne verilen önemin arttığı görülürken program dinsel öğelerden arındırılmıştır (Keskin ve Keskin, 2014).

1948 yılına gelindiğinde 1945 yılında başlanan çalışmalar doğrultusunda tüm memleketten gelen görüş ve öneriler dikkate alınarak yeni bir öğretim programı hazırlanmıştır (Çatak, 2015). Bu öğretim programı yaklaşık yirmi yıl boyunca kullanılmıştır. 1948 yılı öğretim programında “Yurt Bilgisi” dersinin adı “Yurttaşlık Bilgisi” olarak değiştirilmiştir. 1948 yılı öğretim programında önceki program olan 1936 programına göre bir diğer fark Yapılandırmacı Yaklaşım'ın izlerinin görülmeye başlaması olmuştur (Çatak, 2015).

1948 yılı öğretim programında “Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık dersleri Sosyal Bilgiler adı altında birleştirilmeli” görüşü ortaya atılmış olsa da 1948 yılı öğretim programında “Sosyal Bilgiler” dersi ismine rastlanmamaktadır (Çatak, 2015). 1962 yılında hazırlanan öğretim programının içeriğinin düzenleniş biçimi 1948 yılı öğretim programından farklılık arz etmektedir. Bu programda Yurttaşlık Bilgisi, Tarih ve Coğrafya dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi adı altında birleştirilmiştir (Keskin ve Keskin, 2009). 1971 tarihinde yapılan değişiklikte ortaokul Sosyal Bilgiler öğretim programında başka bir farklı uygulamaya gidilmiştir. Cumhuriyetin ilk zamanlarından beri özgür ve tek otorite anlayışının egemen olduğu Sosyal Bilgiler dersi disiplinler arası yaklaşım bağlamında yeniden yapılandırılmıştır (Çatak, 2015).

1998 yılında hazırlanan ve ilk kez İlköğretim bütünlüğüne göre hazırlanmış olan bu program ilköğretim 4. Sınıfla 7. Sınıflar arasında okutulmaya başlanmıştır. Programın genel amaçlarında “Ailesine, vatanına, milletine ve Atatürk ilkelerine bağlı, araştırmacı, özverili, girişimci ve erdemli iyi bir yurttaş olarak yetişirler” ifadesine yer verilmiştir (Keskin ve Keskin, 2014). Hazırlanan bu Sosyal Bilgiler öğretim programında da öncekilerinde olduğu gibi Ölçme ve Değerlendirme

süreçlerine fazla yer verilmemiştir (Sönmez ve Kılıçoğlu, 2016). 2005 yılına ait sosyal bilgiler öğretim programında beceriler ve değerler farklı olarak değerlendirilmiş ve bu doğrultuda kazandırılmak istenen doğrudan beceri ve değerler tespit edilmiştir. Önceki programlarda var olan fakat ayrıntılı şekilde belirtilmeyen Atatürkçülük ve diğer disiplinlerle ilişkilendirme de bu programın farklılıklarından biridir (Tay, 2017).

2017 yılına gelindiğinde Talim Terbiye Kurulu tarafından yeni bir Sosyal Bilgiler öğretim programı taslağı oluşturulmuş, taslağa son şeklini vermek için Türk Milli Eğitim'inin paydaşları da devreye sokulmuştur. 2017 yılında Şubat ara tatilinde öğretmen, öğrenci ve velilerden görüşler alınmaya başlamıştır. Alınan görüşler de göz önünde bulundurularak yeni öğretim programı Ağustos ayında yayınlanmış, Eylül ayında tüm branşlardaki öğretmenler için Program ve Müfredat Tanıtım Toplantıları yapılmış ve 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı kademeli olarak 5. Sınıflarda uygulanmaya başlanmış ve 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında tüm sınıf kademelerinde yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı uygulanmaya başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programının değişmesine gerekçe olarak sosyokültürel hayatın değişmesi, bilimsel alandaki hızlı değişim ve buna bağlı olarak bireyin ve toplumun ihtiyaçlarının değişmesinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı'nın değişmesini öne sürmüştür (Turan, 2018).

Her yenilenen öğretim programında bir vizyona yer verilirken 2017 öğretim programında vizyon yerine karşılık gelebilecek öğretim programının temel felsefesinin yer aldığı göze çarpmaktadır. Bu yenilenen öğretim programında dijital vatandaş, tartışma kültürü, disiplinler arası bakış gibi ifadelerin ilk kez kullanıldığı görülmektedir. 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenci merkezli, toplu öğretim odaklı tematik yaklaşım benimsenmiştir (Tay, 2017). Yine bu programda öğrenme-öğretme süreçleri açık ve net olarak ifade edilmiş, öğrenme-öğretme süreci öğrenci merkezli olarak oluşturulmuş bu süreçte hem kuramsal hem de uygulamaya dönük çalışmaların yapılmasına imkan tanınmıştır (Taş ve Kıroğlu, 2018).

Yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı topluma karşı hak ve sorumluluklarının şuurunda olan kişiler yetiştirmenin yanı sıra “dünya vatandaşı” olabilme bilincine

sahip, içerisinde yaşadığı toplumun değerlerine sahip çıkan, bilim ve teknoloji hususunda bilgi ve beceriye sahip, problemleri çözebilme kabiliyeti gelişmiş, üretken kuşaklar yetiştirmeyi hedef edinmiştir (İnce ve Yavuz, 2018). Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında yukarıda belirtilen “Dijital Vatandaş” ve “Dünya Vatandaşı” kavramlarının yanı sıra “Etkin Vatandaş” kavramı da ön plana çıkmıştır (Çoban ve Akşit, 2018). Çünkü Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşı yetiştirme gibi bir amacı bulunmaktadır, bundan dolayı da insanın düşünme becerisi gelişme göstermelidir (Çelik ve Kamış, 2019).

2017 yılı için güncellenen müfredatta antropoloji, arkeoloji, coğrafya, bilim ve teknoloji ile sosyoloji, eğitim, ekonomi, etnografya, felsefe, hukuk, iletişim, psikoloji, siyaset, sosyoloji, tarih ve uluslararası ilişkiler alt sektörleri yer almaktadır (Demir ve Hataç, 2018).Yenilenen öğretim programında “empati” becerisinin gelişimine büyük önem verilmiş ve “Giderilmek istenen her güçlük problemdir.” mantığından hareketle problem çözmenin önemine vurgu yapılarak problem çözme süreçleri üzerinde durulmuştur (Çelikkaya, Yıldırım ve Kürümlüoğlu, 2019).

2017 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programının önemli özelliklerinden birisi sosyal beceri” kavramına büyük bir önem vermesi olmuştur. Beceri; elinden bir iş gelebilme durumu, mahirlik, bir işe yatkınlık olarak tanımlanabilir (Çelikkaya, Yıldırım ve Kürümlüoğlu, 2019). Farklı tanımlamaya göre beceri: kişinin aldığı sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirebilmek için mevcuttaki eğitim çalışmaları aracılığıyla geliştirilen yetenektir (Öztürk, 2011).

Bir diğer tanıma göre beceri, bir öğrenme alanı veya çalışmadan elde edilen yaratıcı, sezgisel, mantıksal el becerisi ile araç gereç, materyal ve yöntem kullanımını gerektiren bilgiyi kullanma ve problem çözme gücüdür (Kafadar, 2019). Sosyal beceri; kişilerin hem kendisi hem de başkası için faydalı olabilecek şekilde davranma kabiliyetidir (Balkan ve Uysal, 2015). Başka bir tanımla sosyal beceriler; Bireyin ve toplumdaki diğer insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlayarak bu anlayış içinde hareket edebilme yeteneğidir (Samancı ve Uçan, 2017). Yenilenen öğretim programında öğrencilere kazandırılmak istenen beceri sayısı bir önceki öğretim programında 15 iken yeni öğretim programında öğrencilere kazandırılmak istenen

beceri sayısı 26'ya çıkarılarak neredeyse iki kat arttırılmıştır (Çoban ve Akşit, 2018). Yenilenen öğretim programında beceri sayısının artmasına rağmen öğrenme alanı sayısı azalma göstermiştir (Tay, 2017).

Yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrenci merkezli olmasının yanı sıra bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilecek unsurları içermesiyle de kendinden önceki öğretim programlarından farklılık arz etmektedir. Yeni öğretim programının amaçlarına bakıldığında ise kendinden önceki program olan 2005 öğretim programındaki amaçlarla aynı olduğu göze çarpmaktadır (Turan, 2018).

2017 Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme unsurları dikkate alınarak programda kullanılan ölçme ve değerlendirme ölçütleri ile programda kullanılan yöntem ve teknikler net olarak belirlenmiş olup, ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri program amaçlarıyla uyumludur. . Yine ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri programın içeriği ile, ölçme ve değerlendirme kriterleri ise yüzyılın trendleri ile uyumludur (Taş ve Kiroğlu, 2018).

2005 yılı Sosyal Bilgiler öğretim programında öğretmenlere rehberlik mahiyetinde hazırlanan öğretmen kılavuz kitabı uygulamasına 2017 yılı öğretim programında son verilmiştir. 2017 yılı öğretim programının bir diğer özelliği ise değer sayısı ve kazanım sayılarının azaltılması olmuştur. Sosyal Bilgiler öğretim programında değer sayısı 20'den 18'e indirilmiş ve kazanım sayısı da 175'ten 134'e düşürülmüştür. Bir önceki öğretim programında yer verilen ders içi, dersler arası, ara disiplinlerle yapılan ilişkilendirmeler 2017 öğretim programında yer almamıştır (Turan, 2018).

2017 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler öğretim programı uygulamaya girdiği şekil itibariyle tam olarak yeterli görülmemiştir ki hemen bir yıl sonrası, 2018 yılında programda bazı güncellemelere gidilmiştir. 2018 yılında “Programın Temel Felsefesi” başlıklı bölüm programdan tümüyle çıkarılıp öğretim programları hakkında derse özgü olmayan genel nitelikli bilgilerin verildiği “Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları” ve “Öğretim Programının Amaçları” adlı iki başlık eklenmiştir. Yine 2017 öğretim programında ölçme değerlendirme sürecinde faaliyetler “tanıma-izleme ve sonuç” odaklı olmak üzere üç kategoride ele alınırken

bunlar çıkarılıp yedi maddeden oluşan bir metin eklenmiştir. Programda rehberlik faaliyetlerine ilişkin güncellemeler yapılmış ama Sosyal Bilgiler dersine ilişkin doğrudan bir atıf yapılmamıştır. Yapılan güncelleme ile 2017 yılındaki programda yer almayan “Hukuk Okuryazarlığı” becerisi programa eklenmiştir. Güncellemelerde “Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” kavramı yerine “Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” kavramı getirilmiştir. 2018 yılı güncellemesinde kazanımlara bakıldığında 2017 yılındaki programın ilk halinden 4 kazanımın çıkarıldığı, 30 kazanımın ifadesinin değiştiği, dört kazanım ifadesinin yerinin değiştiği, 13 yeni açıklama ifadesi eklendiği, 16 açıklama ifadesinin değiştiği ve 4 açıklama ifadesinin programdan çıkarıldığı görülmektedir (Turan, 2018).

2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Alanları

Öğretim programlarının en önemli unsurlarından birisi öğrenme alanlarıdır. Öğrenme alanı; birbiriyle ilişkili kavram, değer, tema ve becerilerin bütüncül olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize hale getiren yapıdır (Ünal, 2012). Toplumsal gerçekliği bir bütün halinde ele alarak merkez disiplinleri kaynaştırma sorunu NCSS (National Councilfor Social Studies-Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi) tarafından “Öğrenme Alanı” kavramının ortaya atılmasına yol açmıştır. Bundan ötürü öğretim programlarında kazanımlar konulara, konular ünitelere/temalara, üniteler/temalar da öğrenme alanlarına göre şekillenmiştir (Keçe ve Merey, 2011). Bir diğer söyleyişle öğrenme alanı üniteleri/temaları, konuları ve kazanımları şekillendirmiştir.

Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili programlar cumhuriyet dönemi eğitim sistemi içerisinde 1920’lerden başlayıp 2017 yılına gelene kadar farklı farklı zamanlarda değişime uğramıştır. Bu değişen Sosyal Bilgiler öğretim programlarına bir önceki başlıkta yer verilmiştir. Bu öğretim programları içerisinde 2005 yılında ve 2017 yılında oluşturulan Sosyal Bilgiler öğretim programları daha önceki programlardan farklılık arz etmektedir. 2005 yılına gelene kadar öğretim programlarında “Öğrenme Alanı” diye bir unsur söz konusu değilken 2005 yılında oluşturulan Sosyal Bilgiler öğretim programında “Öğrenme Alanları”na yer verilmiştir (Turan ve Kaymakçı, 2019). 2005'ten önce Sosyal Bilgiler müfredatının bir ünite adı vardı, ancak 2005'ten beri Sosyal Bilgiler müfredatı tarih, coğrafya ve yurttaşlık ile diğer sosyal bilimleri

içerecek şekilde genişletildi, bu nedenle müfredat bir ünite adıyla değiştirilmiştir (Çoban ve Akşit, 2018).

Öğrenme alanları birden fazla akademik disiplin içermektedir. Bir ünite birden fazla öğrenme alanı içerebilmektedir (Subaşı, 2014). Sosyal Bilgiler öğretim programı ve muhtevasını ifade eden bu kavram Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler müfredatında konu alanı düzeneklerini oluşturan üç standart tipten birisi olan “Tematik Standartlar” olarak ifade edilmiştir (Öztürk, 2011).

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programında dokuz öğrenme alanı yer alırken 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programında yedi öğrenme alanı bulunmaktadır (Turan, 2018). 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarına ilişkin verilerin tablolaştırılmış hali ise tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Üniteler/Temalar

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Ünite/Tema	5. Sınıf Ünite/Tema	6. Sınıf Ünite/Tema	7. Sınıf Ünite/Tema
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Kültür ve Miras
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar
7 Öğrenme Alanı	7 Ünite/Tema	7 Ünite/Tema	7 Ünite/Tema	7 Ünite/Tema

2017 Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde öğrenme alanlarının isimleri ile tüm sınıflardaki ünite/tema isimlerinin aynı olduğu görülmektedir.

2017 Sosyal Bilgiler öğretim programının becerilerle ilişkilendirilmesine ait tabloya baktığımızda durum şöyledir;

Tablo 2:2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarının Becerilerle Eşleştirilmesi

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Becerileri	5. Sınıf Becerileri	6. Sınıf Becerileri	7. Sınıf Becerileri
Birey ve Toplum	Kanıt Kullanma, Zaman ve Kronolojiyi Algılama ile Empati Kurma	Sosyal Katılım	Eleştirel düşünme ile zaman ve kronolojiyi algılama	İletişim ve medya okuryazarlığı
Kültür ve Miras	Kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	Zaman ve kronolojiyi algılama	Kanıt kullanma becerisi
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama, harita kullanma, konum analizi, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama	Harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı ve gözlem	Mekânı algılama ve harita okuryazarlığı	Kanıt kullanma, problem çözme, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Değişim ve yenilikçilik	Öz denetim ve dijital okuryazarlık	Yenilikçilik ve araştırma	Zaman ve kronolojiyi algılama
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Öz denetim, karar verme ve finansal okuryazarlık	İş birliği, yenilikçilik, girişimcilik ve araştırma	Girişimcilik, yenilikçilik ve araştırma	Araştırma, değişim ve sürekliliği algılama ile zaman ve kronolojiyi algılama
Etkin Vatandaşlık	İş birliği, sosyal katılım ve karar verme	Araştırma ve sosyal katılım	Eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile politik okuryazarlık	Problem çözme becerisi
Küresel Bağlantılar	Araştırma ve empati	Araştırma ve yaratıcılık	Araştırma ve eleştirel düşünme	İş birliği, problem çözme ile kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme
7 Öğrenme Alanı	7 Beceri	7 Beceri	7 Beceri	7 Beceri

2017 Sosyal Bilgiler öğretim toplamda 27 adet becerinin olduğu görülmektedir. Bu durumda becerilerde 2005 öğretim programına göre artış olmuştur.

2017 Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenme alanları ile kazanımların tablosuna bakıldığında şöyle bir sonuç ortaya çıkmıştır;

Tablo 3: 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanları Kazanım Sayıları

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Kazanım Sayısı	5. Sınıf Kazanım Sayısı	6. Sınıf Kazanım Sayısı	7. Sınıf Kazanım Sayısı	Öğrenme Alanı Toplam Kazanım
Birey ve Toplum	5	4	5	4	18
Kültür ve Miras	4	5	5	5	19
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	6	5	4	4	19
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	5	6	6	6	23
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	5	4	4	18
Etkin Vatandaşlık	4	4	6	4	18
Küresel Bağlantılar	4	4	4	4	16
7 Öğrenme Alanı	33 Kazanım	33 Kazanım	34 Kazanım	31 Kazanım	131 Kazanım

2017 Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrenme alanlarının kazanım dağılımına bakıldığında toplamda 131 kazanım olduğu, en fazla kazanıma sahip öğrenme alanının “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” olduğu, en az kazanıma sahip öğrenme alanının ise “Küresel Bağlantılar” olduğu anlaşılmaktadır (Turan, 2018). 2017 Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarıyla alt disiplinlerin ilişkilendirilmesine geldiğimizde tablonun 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programıyla neredeyse aynı olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4:2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarının Sosyal Bilgiler Alt Disiplinleri ile İlişkilendirilmesi

Öğrenme Alanı	Alt Disiplinler
Birey ve Toplum İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Psikoloji Coğrafya/Sosyoloji
Kültür ve Miras Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Antropoloji Ekonomi Disiplinler Arası/Sosyoloji
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Siyaset Bilimi/Vatandaşlık
Etkin Vatandaşlık	Disiplinler Arası
Küresel Bağlantılar	
7 Öğrenme Alanı	10 Alt Disiplin

Öğrenme alanı ile ilgili alan yazından elde edilen bilgilere ve tablolardan elde edilen verilere göre diyebiliriz ki; öğrenme alanı, çağdaş eğitim sisteminde ortaya çıkmış yeni bir kavramdır, disiplinler arası bir yapı içermektedir, konu-kazanım-ünite ve temalardan daha geniş ve kapsamlı, organize bir yapıdır. 2005 ve 2017 öğretim programlarında yer alan öğrenme alanları her iki programda da aşağı yukarı aynı konularla, ünitelerle, temalarla ilişkilendirilmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programında dokuz öğrenme alanı varken 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenme alanı sayısı yediye düşürülmüştür. 2005 öğretim programında tüm üniteleri kapsayan Zaman, Süreklilik ve Değişim öğrenme alanı 2017 öğretim programında yer almamıştır. Ayrıca 2005 öğretim programındaki “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanına ait kazanımların 2017 öğretim programında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanına aktarıldığı tespit edilmiştir (Çoban ve Akşit, 2018). 2017 yılı öğretim programında öğrenme alanı sayısının azaltılması disiplinler arası bir ders olan Sosyal Bilgiler için bütüncülük sağlama konusunda olumlu katkı sağlamıştır.

2.6. Sosyoloji Öğretim Programı

Sosyal bilimler, insan davranışlarının anlaşılır bilimi şeklindedir. Anlamaysa; aktörün davranışlara verdiği anlamın anlaşılmasını kapsamaktadır. Sosyal bilimler için; bilgi, bilgi adamlarının gerçekliğe sormuş olduğu sorularla ilgilidir. Tarih ilerledikçe; değerler, düşünceler ve kültürde farklılıklar meydana geldikçe yeni

sorular gündeme gelmektedir. Bu şekilde anlayıcı, tarihsel ve kültürle ilgili olarak sosyal bilim oluşmaktadır. Bu şekilde; anlama, farklı varlıklar veya doğayla ilgili değil; yalnızca insan ile ilgili olan değerler, ahlak ve kültür bilimleri ile ilgili metodolojiler meydana gelmektedir. İnsanlar; kendi niyetlerini iç gözlemler yoluyla anlayabilmektedirler. Başka insan davranışlarının sebeplerinin anlaşılmasında niyetler bakımından yorumlar yapılabilmektedir. Dil, anlam, fikir, bilgiyle ilgili olan bağlam hususunda tartışmalar sürdürülmektedir (Grayling, 2008).

Günümüzde ise; sosyal bilimler açısından aydınlanmacı olan kişiler ve bilimsel kapsamda pozitivism; yoğun bir biçimde eleştirilmektedir. Bu eleştiriler yalnızca; pozitivism'e yönelik olarak değil modernitenin bütün sistemleri üstünden sağlanmaktadır. Günümüzde ise pozitivist bilime bağlı olarak bir kültür bulunmaktadır. Fakat; aydınlanmacı olan bilimin mitleri doğanın insan ihtiyaçlarına uyum sağlaması, ilerlemesi gibi durumlar için başarısızlık olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan eleştirilerin birçoğu modern bilim mitleri kadar güçlü bir durumda olduğu öne sürülebilir (Bilsel, 2012: 125).

Bu kapsamda çoğu düşünür, insan bilimlerine yönelik olarak yeniden yapılandırma isteğinin ve krizi üzerinde durmaktadır. Sosyal bilimlerde en çok yerellik, kültür, farklılık, görecelik gibi anlayışlar ön planda olmaktadır. Tek ve evrensel olan gerçeklik düşüncesi kabul edilmektedir. İnsan çok boyutlu bir varlık şeklinde ele alındığı için; insan ve toplumla ilgili analizler çok boyutludur. (Köroğlu ve Köroğlu, 2016: 10).

Küreselleşmeyle birlikte; şekillenen bilişim devrimi ve bilişim toplumu kapsamında sosyolojinin ve sosyoloji eğitiminin kriz içerisinde bulunduğuyla ilgili tartışmalar meydana gelmektedir (Bayhan, 2015: 258). Sosyolojik eğitimin konuları arasında; Sosyolojik kitaplar çerçevesinde değerlendirilebilir. Sosyolojik eğitimin konusu tarihsel gelişimi, paradigmaları, sosyalleşmesi, toplumsal yapısı, toplumsal hareketi, eğitimi, tabakalaşması, eğitimi, kültürü, ailesi, bilgi toplumu, sosyolojik öğretimi, okul ortamı, medyası, öğretmenlik mesleği, okulu, şiddetidir (Doğan, 2011; Özdemir, 2014).

2.6.1. Türk Eğitiminde Sosyoloji Öğretimi

Sosyoloji ve eğitimin muhatabı insandır. İnsan; biyolojik, kültürel ve sosyal özellikleri olan bir varlıktır. Organizma olarak birtakım kalıtsal güçler, sınırlılıklar ve doğal ihtiyaçlar içinde donatılmıştır. Toplumsal olarak çevresiyle etkileşim içindedir, bilgiyi örgütler, biriktirir, sonraki nesle aktarır ve böylece yaşadığı kültürdeki özellikleri kazanır (Ertürk, 2013).

Sosyoloji eğitimi, kelime grubunu oluşturan iki önemli kavram olan; “eğitim” ve “sosyoloji”nin anlaşılmasıyla netlik kazanacaktır. Eğitim genel anlamıyla kültürleme süreci, kültürel değerleri bilinçli bir şekilde bireye kazandırma çabasıdır (Ertürk, 2013).

Eğitim sözcüğünün İngilizcesi Latince kökenli olan “education” kelimesidir. Kelimenin “educare” ve “educere” sözcüklerinden türetildiği düşünülmektedir (Bass ve Good, 2004). Educare; öğreneni özel bir beceriyle donatmak, talim ettirmek anlamına gelmekte olup daha çok mesleki öğretime, tekrar ve talim gerektiren becerilerin kazanılmasında kullanılır. Öğretim programlarının toplumun ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi bu anlayışın ürünüdür. Educere kelimesi ise dışarı, ileriye götürmek anlamına gelir. Eğitim açısından anlamı; yetkinleştirme, öğrenenin kendini ve dış dünyayı keşfetmesine olanak sağlamak, gelecekte olası sorunlara karşı hazırlıklı olmak ve çözüm üretmektir. İki anlam oldukça farklı olsa da, ikisi de “eğitim” kelimesinde temsil edilmektedir. Bunlardan biri öğrendiklerini uygulamayı, toplumun birikimlerini öğrenmeyi, diğeri sorgulama, düşünme ve üretme gerektirmektedir. Eğitim aslında bu iki kelime arasındaki dengedir (Bass ve Good, 2004). Böylece bireyler eğitim sayesinde kültürün birikimlerini kazanıp yeni problemlere çözüm üretecek alt yapıya sahip olurlar ve yetişkin yaşamının gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışları kazanırlar (Tezcan, 1985).

Kazandıkları kültürel birikimleri düşünme ve üretme melekeleriyle destekleyerek kendilerini ve toplumlarını bir adım ileriye taşırlar. Eğitimli bireylerin varlığı bir toplumun gelişmesi için temel teşkil eder. Bu nedenle devletler bu sorumluluğu kendi üzerlerine almışlardır (Durkheim, 2016).

Sosyoloji eğitiminin amacı bireyin toplumsallaşmasını, toplumdaki düzenin ve yapının öğrenilmesini ve böylece kişinin kendini toplum içinde doğru konumlandırmasını sağlamaktır. Farklı bir ifadeyle kişinin içinde yaşadığı toplumda arasındaki ilişkiyi anlamaktır (Tezcan, 1985). Sosyoloji eğitimi, sosyalleşme, kişilik gelişimi, hukuk, adalet, sorumluluk gibi önemli konuları kapsayan geniş bir çalışma alanıdır (Yavuzer, 2015).

Sosyoloji eğitimi alan kişiler sosyolojik bakış açısıyla olayları değerlendireceklerdir. Toplumsal koşulların insanların yaşamlarını nasıl etkilediğini görecektir ve bireysel sorunların ardındaki toplumsal nedenleri fark edeceklerdir (Şavran vd., 2013). Bu fark ediş onların sorunları analiz ederken bireye ve ardında yatan sosyolojik etkenlere bakmasını sağlayacak ve onların empati yeteneklerini geliştirecektir. Ayrıca olayları daha etraflıca düşünmeleri onları daha araştırmacı ve sorgulayıcı yapacaktır (Yavuzer, 2015). Böylece kendi yaşamlarını ve sorunların nedenini fark ederek geleceklerini daha doğru şekillendirecekler ve birlikte yaşadıkları bireylere karşı daha anlayışlı ve saygılı olacaklardır. Bu şekilde bireylerden oluşan toplum dayanışma içinde, huzurlu ve gelişmeye açık olacaktır (Rockwell and Vidmar, Harvey, Greenwood, 2019).

Ülkemizde sosyolojinin başlangıcı 20. Yüzyıl başlarında gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin ilk zamanlarında sosyoloji dikkat çekmiştir (Kocabaş ve Hanedar 2013). Günümüzde ise 60'ın üzerinde yükseköğretim kurumlarında 15000'in dolaylarında öğrenci sosyoloji öğrenimi almaktadır. Bu rakamlar; sosyolojiye ve sosyoloji bölümlerine ilgilinin fazla olduğunu gösterse de; Ülkemizde Üniversitelerde yığılma ve sınav sistemiyle yakından ilgili olmaktadır. Sosyoloji eğitiminin ülkemizdeki durumuna ilişkin geçmişi; 100 yılı aşmasına rağmen Türk sosyolojisi geleneğinin meydana gelip gelmediğine dair tartışmalar süregelmektedir. Bu kapsamda; Türkiye'de sosyolojinin ve sosyoloji eğitiminin Batı sosyolojisinden bağımsız bir şekilde ilerlediğini söylemek olanaksızdır (Yılmaz, 2014: 123).

Karabük Üniversitesinde yapılan III. Sosyoloji Çalıştayı'nda Sami Şener ve Zeki Arslantürk (2013) bu problemi dile getirerek, Ülkemizde Türk toplumunun geçmişine ve dinamikleri kapsamında bir sosyoloji geleneğinin oluşturulması

gerektiğini belirtmişlerdir. Ülkemizde yetişen sosyologlar; Türk toplum yapısına ve sorunlarına daha çok ilgili olmalarından dolayı onlardan yararlanmak ve istihdamı artırmak mümkün olacaktır (Akt: Yılmaz, 2014: 123-124).

Ülkemizde üniversitelerden liselere yayılım gösteren; felsefe ve sosyoloji derslerine yönelik olarak yetişmiş olan genç bilim adamları, eğitim çevreleri ve dönemin siyasal iktidarın konuya göstermiş olduğu önem büyüktür. Bu kapsamda; Türkiye’de sosyolojinin Sovyetler Birliği ve doğu ülkelerinde gelişmesine engel olan faktörlerin kaldırılması ile oluşan gelişim alanı önemli olmaktadır. Sosyolojiye yönelik açılmış olan bu alan üzerinde sürecin gelişimi temel belirleyici faktörlerin oluşumu eğitim sisteminde bulunan Fransız etkisinden kaynaklanmıştır. Bu dönemde; Almanya ve İtalya gibi Ülkelerin ders programında sosyoloji dersleri bulunmaktadır (Ülken, 2008: 44).

Okullarda ve öğretmen okullarında ders kitabı olmaması nedeniyle; Fransızca öğretmen okullarının ders kitapları Türkçeye çevrildi. Türkiye’de Fransız yönteminin ve Durkheim etkisinin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreç kapsamında; İlahiyat Fakültesi, Amme İdaresi Enstitüsü gibi kurum programları içerisinde sosyoloji gibi alt disiplinlerinin bulunmasıyla birlikte üniversite düzeyinde olan sosyoloji öğretimi gelişme sağlamıştır (Ülken, 2008: 44).

2.6.2. Sosyoloji Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Öğrenmenin örgütlenecek bir düzene koyulmak istenmesi eğitim programlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır, 1920’li yıllarda öğretilmek istenen konular liste şeklinde verilerek “Müfredat Programı” adıyla hazırlanan programlar, 1950 yılından sonra “Eğitim Programı” adını almış ve öğrenme yaşantılarının tümünün bir düzen ve sistem içinde yapılandırılması şeklinde anlaşılmıştır. Eğitim programlarının hazırlanması ve yapısı ise bu konuda yapılan çalışmaların artmasıyla zenginlik kazanmaktadır. Program geliştirilirken; felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi insanı tanımaya çalışan tüm bilim dalları el ele vermektedir. Amaç, şekillendirmek istenilen insanı tanıyarak onun istenilen amaç doğrultusunda, doğru yöntem ve tekniklerle, fiziksel ve zihinsel seviyesine uygun, yaşadığı toplumla uyumlu bir program düzeneği oluşturmaktır (Demirel, 2014).

Bugünkü Türk eğitim sisteminin temelleri; Cumhuriyetten sonra oluşturulan, kuramsal olarak pragmatik felsefeye ve onun eğitimde karşılığı olan ilerlemecilik akımına dayanmaktadır. Bu felsefeye uygun olarak köy enstitüleri modeli hazırlanmıştır (Sönmez, 2012). Eğitimin çağdaş ve milli olacak şekilde sentezlenerek ilerlemecilik eğitim akımı amaçlanmış ancak bu köy enstitüleri dışında bir türlü gerçekleşmemiş, “esasicilik” ve “daimicilik” akımının etkisinde konu ve öğretmen merkezli, ezberci gelenek sürmüştür (Günindi, 2017).

1950’li yıllarda Amerika’da ihtisas yapan eğitimciler “davranışçılık” akımının 2000’li yıllara kadar etkili olmasını sağlamışlardır. Pozitivist felsefenin ürünü olan davranışçılık anlayışında, öğretmen bilgiyi aktaran, öğrenci alan konumundadır ve öğrenenlerin hepsinin aktarılan bilgiden aynı anlamı çıkardığı varsayılmıştır (Günindi, 2017).

2000’li yıllara gelindiğinde yapılandırmacılık anlayışının bakanlık tarafından uygun görüldüğü ve bazı pilot uygulamaların yapıldığı görülmektedir. Yapılandırmacılık anlayışına göre bilgi temelde kurulmalıdır. Buradaki amaç öğrenen kişinin bilgiyi yapılandırması ve uygulayabilmesidir. Bu nedenle öğrenene bilgiyi yapılandırma, uygulama ve yorumlamaya dayalı bir ders ortamı sunulmalıdır (Günindi, 2017). 2009 sosyoloji ders programında aynı anlayışla aktif öğrenmeyi sağlayan ve merkezde öğrenciyi tutan, öğretmeni koordinasyon sağlayıcı kişi olarak konumlandıran yaklaşım hazırlanmış ve uygulanmıştır (MEB, 2009b).

Program hazırlanırken dört temel öge bulunur. Bunlar; hedef, içerik, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirmedir. Hedef öğrenene kazandırılacak istenilen davranışlar, içerik hedeflere uygun seçilmiş konular, öğrenme öğretme süreci hedeflere ulaşmak için uygun olan model, strateji, yöntem ve teknik seçimi değerlendirme ise hedeflerin ne kadarına ulaşıldığının test edilmesidir (Demirel, 2014). 2009 sosyoloji ders programı bu öğeleri dikkate alarak incelenmiştir.

Program genel olarak bireyin içinde yaşadığı toplumu, toplumsal yasaları, toplumsal ilişkileri-sorunları, toplumun tarihini, değişimini, kültürünü öğretmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2009b).

Programa toplumsal yaşamı etkileyen ve değiştiren teknoloji ve küreselleşme gibi unsurlar eklenerek bu faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sosyoloji ders programında öğrencilerin gündelik bir anlayışın ötesine geçerek toplumsal ve kültürel durumlara karşı eleştirel bir bakış geliştirmelerini sağlamak, mevcut sosyolojik problemlere dair bir değerlendirme yapabilmelerini sağlamak, tarihi dönemler ve kültürler hakkında bilinç kazandırma, hoşgörü anlayışı geliştirmek ve hak- sorumluluk dengesine dair bir bilinç kazandırmak amaçlanmıştır (MEB, 2009b: 9).

Programın genel amaçları 13 madde olarak şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2009b:9):

1. Toplumsal yapıyı, faaliyetleri, değişimleri ve ilgili toplumsal yasaları bilir.
2. Sosyal ilişkiler ve etkileşimlerin yapısı ve işleyişi ile ilgili kural ve ilkeleri kavrar.
3. Kişisel sorunları toplumla ve sosyal sorunları bireylerle ilişkilendirir.
4. Sosyal sorunları anlar; bilinçli olarak toplumun ekonomik ve kültürel gelişimine katkıda bulunur.
5. Toplumunu geçmişle ilişkisi içinde tanır ve içinde bulunduğu durumu bilinçli olarak açıklar.
6. Türk toplumunun yapısını tanır ve mevcut durumu daha bilinçli olarak açıklar.
7. Toplumsal yaşamı değiştiren ve değiştiren durumları analiz eder.
8. Küreselleşmenin etkilerini çeşitli boyutlarda (ekonomi, sanat, bilim, kültür) açıklar.
9. Toplumsal değişimin toplumu tüm yönleriyle etkileyebileceğini ve bireyin uyum sağlamasında çeşitli sorunlara yol açabileceğini, ancak bunlardan bağımsız olarak kaçınılmaz ve kaçınılmaz olduğunu anlıyoruz.
10. Kültürün farklı boyutları olduğunu anlayın.
11. Bir cumhuriyeti diğer yönetim biçimlerinden ayıran üç temel ilkenin (modernite, laiklik ve milliyetçilik) önemini kavrar.
12. Toplumun “farklılıkları kucaklayan bir birlik” olarak demokrasi temelinde gelişmesi ve güçlenmesi gerektiğine inanır.
13. Sosyal kurumun ne olduğunu bilir ve işlevlerini değerlendirir.

Sosyoloji ders programına ait 6 ünite şu şekildedir:

- Sosyolojiye giriş
- Birey ve toplum
- Toplumsal yapı
- Toplumsal değişme ve gelişim
- Toplum ve kültür
- Toplumsal kurumlar

Hazırlanan sosyoloji ders programı ile ilgili etkinliklere öğrencilerin becerilerinin geliştirilmesi, içinde bulunulan topluma dair bir anlayış kazandırılmadı ve günlük hayattaki olaylar ile sosyoloji arasında bağ kurulması hedeflenmektedir. Merkezde öğrencinin yer aldığı bu anlayışta bilginin araştırılması ve keşfedilmesinde birincil sorumlu olan kişi yine öğrencinin kendisidir.

Öğretmen ise ortam içinde koordinasyonu sağlayan bir rehber olarak konumlandırılmıştır. Bu görevle birlikte öğretmen gerekli yerlerde müdahalede bulunarak öğrenciyi aktif kılmaktadır. Bu programın uygulanması için ders materyalleri, çeşitli okuma metinleri, sunuma ve tartışma gibi tekniklerin kullanılması önerilmiştir.

Sosyoloji ders programında öğrencinin üst düzey bilişsel becerilerini geliştirecek etkinlikler planlanması önerilmektedir. Okuduğunu anlama, muhakeme, yorumlama ve analiz etme gibi üst düzey beceriler ders içi etkinliklerle geliştirilmelidir. Bu amaçla hem geleneksel hem de alternatif ölçme teknikleri formları da hazırlanmıştır (MEB, 2009b: 10).

2.7. Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyoloji Arasındaki İlişki

Sosyal bilgiler eğitimi farklı disiplinleri içerisinde barındıran bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler eğitiminde ise bu disiplinlerle ilgili bazı etkinliklerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Bu disiplinlerden birisi de sosyolojidir. Dolayısıyla sosyoloji ile sosyal bilgilerin iç içe geçmiş disiplinler olduğu söylenebilir (Duran, 2013). İçeriği ve kullandığı yöntemler ile sosyal bilgiler dersi bireye toplumsal değerleri aktarmasının yanında toplumu doğrudan değiştirmek ile ilişkilendirilebilecek derslerden birisidir. Bu yönüyle sosyoloji ile sosyal bilimler

dersi iç içe geçmiş derslerdir. Özellikle yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi ile birlikte coğrafya ve tarih derslerindeki birçok konusu dahi sosyolojik bakış açısıyla sosyolojik yöntemlerle ve sosyolojik içeriklerle verilmeye başlanmıştır. Bu durum sosyal bilgiler dersi ile sosyoloji arasındaki ilişkinin daha da artmasını sağlamıştır (Duran, 2013). Sosyoloji disiplini, toplumu ve toplumsal sorunları incelemesinden dolayı sosyal bilgiler eğitimin en temel alt disiplinlerinden birisi konumundadır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde toplumsal yapıya ve toplumun özelliklerine ilişkin verileri alıp bunları içselleştirmekte ve böylece toplumla daha barışık bireyler haline gelmektedirler (Keçe ve Merey, 2011). Birey ve toplum bir öğrenme alanı olarak sosyal bilgiler içerisinde yer almaktadır. Bu nedenler öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile kendilerini ve başkalarını anlamaları, toplumsal yapıyı oluşturan unsurların birbiriyle etkileşimini anlamaları, çevrelerindeki sosyal olay ve olguları fark etmeleri ve yaşadıkları toplumdaki sorunlara karşı yaratıcı çözümler geliştirebilmeleri beklenmektedir. Bu öğrenme alanında öğrencilerin toplumsal organizasyonların işleyişini anlamaları, kurumların, grupların, sosyal örgütlerin demokratik toplumlardaki önemini fark etmeleri, toplumsal problemlere çözümler üretebilmek bir araya gelebileceği kurum ve kuruluşları öğrenmeleri, en küçük yönetim biriminden başlayarak yönetimler hakkında bilgi sahibi olmaları, demokrasi, devlet, ulusal egemenlik, özgürlük, eşitlik gibi kavramların ne olduğunu ve birbiriyle ilişkisini kavramaları, toplumsal düzeni sağlayan yasaların önemini bilmeleri beklenmektedir. Bunun yanında öğrencilerin etkili bir vatandaşın sahip olması gereken iletişim, sorgulama, karar verme ve eleştirel düşünme becerilerini kazanması ve toplumda etkili rol alarak karşılaştığı sorunları farklı bakış açıları ile değerlendirmesi beklenmektedir. Öğrenciler sosyal bilgiler eğitiminde bu becerileri sosyoloji disiplinin kazandırdığı beceriler sayesinde yakalamaktadırlar (Yıldız ve Koçoğlu, 2015).

2.8. İlgili Araştırmalar

Literatürebakıldığında Sosyal Bilgiler öğretim programlarının sosyoloji ile ilişkisinin ele alındığı teorik ve görgül araştırma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan birinde Şanlı (2007) sosyal bilgiler ders kitaplarının sosyalleştirici yönünün olup olmadığını ortaya çıkarılmasını amaçladığı çalışmasında 2006-2007 eğitim öğretim yılında okutulan lköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders

kitaplarını incelemiştir. Nitel analiz yöntemlerinden doküman analizi yönteminin uygulandığı çalışmanın sonunda sosyal bilgiler ders kitaplarında sosyalleştirme rolünün olduğu ve sosyal bilim ders kitaplarının sosyal rollerinin başarılı olduğu kanıtlanmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler ders kitaplarının, insanların kültürel ve sosyal kimliklerini ifade etmelerini sağladığı, sosyal bilimler ders kitapları sayesinde bireyin sosyalleşebildiği ve topluma uyum sağlayabildiği görülmüştür.

Keçe ve Merey (2011) tarafından yapılan çalışmada ise Sosyal Bilgiler müfredat programında yer alan kazanımların disiplinler arası anlayışa ve sosyal bilim disiplinlerine ne derece uygun olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle veriler 2005 yılında hazırlanan ilköğretim 4. 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programlarından elde edilmiştir. Elde edilen veriler doküman analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda sosyal bilgiler ders kazanımlarının disiplinler arası bir anlayışla hazırlandığı ve sosyolojinin de bu disiplinlerden biri olduğu görülmüştür. Sosyal bilimler disiplinleri ait bulguların ders kazanımlarına başarılı bir şekilde yansıtıldığı ayrıca kazanımların disiplinler arası yaklaşımla yapılandırılması konusunda bazı eksikliklerin bulunduğu, 2005 yılında hazırlanan müfredat programında coğrafya ve tarihe ait kazanımların 1998 programındaki kadar olmasa da fazlaca yer aldığı görülmüştür.

Selanik Ay, Kurtdere Fidan ve Ergün (2015) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyolojik Boyutu” adlı nitel çalışmada 11’i kadın, 10’u erkek 21 sınıf öğretmeni ile odak grup görüşmesi yapılmış, görüşmede katılımcılara yedi tane açık uçlu soru yöneltilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde yer alan sosyoloji ile ilgili kavram ve konular hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutu olarak “toplumsallaşma” kavramını görmüştür.

Yıldız ve Koçoğlu (2015) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyoloji Eğitimine İlişkin Konulara Yönelik Öğretmen Algıları” adlı nitel çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015 yılında Malatya ve Elazığ’da görev yapan 50 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. 25’i Malatya, 25’i Elazığ’da çalışan öğretmenlerin 20’si kadın, 30’u

erkektir. Görüşmecilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna ilişkin bulgular betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Verilerin analizi neticesinde “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” şeklinde iki farklı tema oluşturulmuştur. Görüş Birliği teması içerisinde verilen cevaplarda öğretmenlerin sosyolojinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu düşüncelerinde bireyde aidiyet duygusu kazandırması, empatik düşünme becerisini geliştirmesi, toplumsal duyarlılığı artırması, birlikte yaşama arzusunu artırması gibi alt temalar oluşturulmuştur. Görüş Ayrılığı temasında verilen cevaplar ise kalıplaşmış toplumsal yargıların varlığı, baskın ideolojik şekillenmenin etkisi gibi alt temalar halinde belirtilmiştir.

Taş ve Kıröğlü (2018) ise araştırmalarında güncellenen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Nicel araştırma yöntemlerinin uygulandığı çalışmada veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Ordu ili Altınordu ilçesinde bulunan resmi ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 568 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde ise frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda sosyal bilgiler öğretim programının hedeflerinin milli, manevi ve evrensel değerleri kazandırabilecek şekilde anlaşılır ve açık olarak belirlendiği ayrıca sosyal bilgiler eğitim programının sosyoloji gibi sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin kaynaştırılmasıyla oluşturulduğu görülmüştür.

Bir başka çalışmada Turan (2019), 2017 yılında bir taslak metin yayınlamış ve 2018 yılında başlayan sosyal bilgiler öğretim programını, güncellenen sosyal bilgiler öğretim programının hangi alan ve ağırlıklarını belirlemek için bilgi kaynağı olarak kullanmıştır. Eğitim programı ile ilgilidir. Alınan veriler, nitel analiz yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda sosyal bilgiler öğretim programı öğretim programlarının farklı alanlarla ilgili olduğu görülmektedir. Öğretim programında yer alan disiplinlerin ağırlıklarına bakıldığında ise Vatandaşlık ve Sosyoloji disiplinlerinin programda %71,42 ile yer aldığı görülmüştür.

Çelikhisar (2019) tarafından yürütülen başka bir çalışmada ise Sosyal Bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada 1968 yılından 2005 yılına kadar okutulan ders kitapları doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonunda her dönemde aileye atfedilen değerin yüksek olduğu, dönemin sosyal ve kültürel özelliklerinin ders kitaplarında aile olgusunun işlenişine yansıdığı, sosyal bilgiler eğitim programının ise ailenin başlattığı sosyalizasyon sürecini devam ettirdiğı görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak yapılmıştır. Nitel araştırma; Nitel bir süreci takip etmek ve gerçek dünyadaki, algısal ve karmaşık olay ve olayları ortaya çıkarmak için gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan bir çalışma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırma bireylerin hayat tarzlarını, hikâyelerini, davranışlarını toplumsal yapıları ve toplumsal değişimleri anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden birisidir (Özdemir, 2010). Nitel araştırma; ele aldığı probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki şeklini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir (Baltacı, 2019). Nitel araştırma yöntemi, bilgiye tümevarım yöntembilimini kullanarak ulaşmaya çalışan bir yöntem türüdür (Özdemir, 2010). Nitel araştırmanın farklı disiplinlere dayanan güçlü kuramsal sebepleri vardır. Özellikle sosyoloji, felsefe, antropoloji gibi disiplinler nitel araştırmaya yeni bir boyut kazandırmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Yukarıda belirtildiği gibi nitel araştırma modelinin temelde üç tekniği vardır. Gözlem; insanların etkinlikleri, davranışları, eylemleri ve insan deneyimlerinin gözlenebilen kısımlarının detaylı bir şekilde betimlenmesine imkân sağlar. Görüşme (mülakat); kişilerin deneyimleri, duyguları, düşünceleri ve bilgileriyle ilgili doğrudan alıntı yapılmasına imkân sağlar. Doküman analizi; örgütsel, klinik veya program kayıtlarının bütün metni veya bunlardan yapılan alıntılarının, ihtar ve yazışmaların, resmi yayın veya raporların, şahsi günlüklerin, açık uçlu anket cevaplarının incelenmesine imkân sağlar (Patton, 2018, 4).

Çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının sebebi sosyal bilgiler öğretim programında öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisinin bütüncül olarak ortaya çıkarılmak istenmesidir. Bu modelde araştırmaya katılacak bireylerin ilgilenilen olgu veya olayla ilgili algıları ve deneyimleri ortaya konulmuş ve araştırma konusu olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyaller incelenmiştir. Dolayısıyla bu araştırma yöntemiyle sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi bütüncül bir bakış açısıyla ortaya çıkarılmıştır.

Nitel araştırma modellerinden biri görüngü bilim modeli kullanmıştır. Görüngü bilim, bildiğimiz halde derin ve detaylı bilgiye sahip olmadığımızda kullandığımız bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek 2008). Görüngü bilim çalışmalarında temel amaç, bir olguyla ilişkili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekebilmektir (Creswell, 2007). Bu nedenle görüngü bilim çalışmalarında daha çok bireylerin bir olguya ilişkin bireysel algılarını ortaya çıkarılmak ve bunları yorumlamak amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada da Sosyal bilgiler öğrenme programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kişisel deneyimleri merkeze alınarak ortaya konduğu için çalışmanın doğasına uygun olarak görüngü bilim deseninin kullanımı uygun görülmüştür.

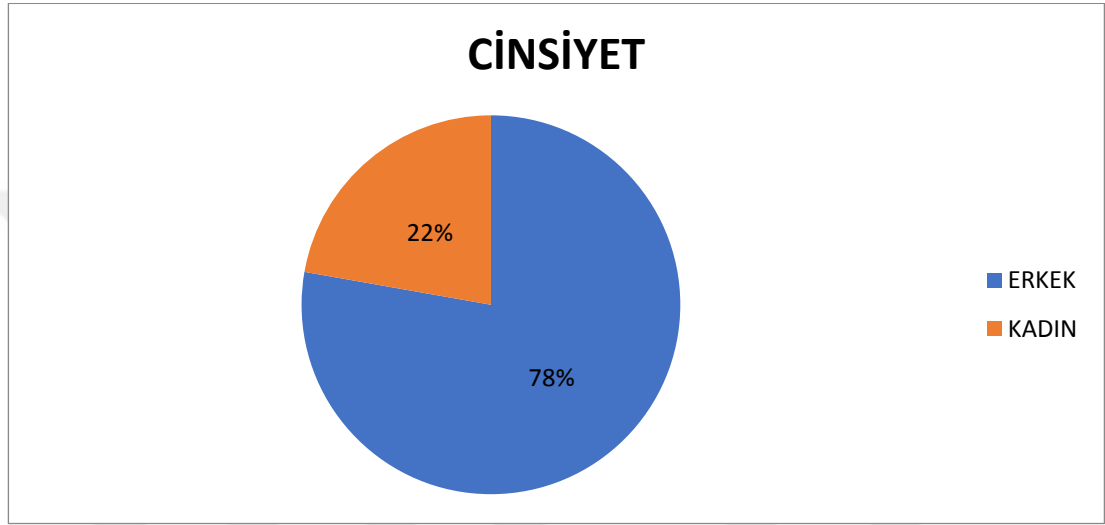
3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırma türlerinde bir olgu veya durumun derinlemesine incelenmesi amaçlandığında ulaşılan sonucu herhangi bir topluma veya evrene genelleme gibi bir amacı yoktur. Bu sebeptendir ki herhangi bir evren belirtme kaygısı bulunmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 64.). Patton (2018)'a göre nitel araştırmalarda genel olarak seçilmiş nispeten küçük örneklere, hatta tek bir duruma derinlemesine odaklanılır (Patton,2018,230). Bu araştırmanın çalışma grubu Nevşehir ilinde görev yapan 18 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Özel örnekleme, derinlemesine bir araştırma yapmak için araştırma kapsamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. (Büyüköztürk, 2012). Böylece araştırmaya konu olguyu doğrudan yaşayan kişilerin deneyimlerinin yansıtılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda lisans eğitimini sosyal bilgiler öğretmenliği alanında tamamlamış ve en az 1 eğitim ve öğretim yılında sosyal

bilgiler dersi vermiş öğretmenler seçilmiştir. Çalışma grubuna ait demografik bulgular aşağıda yer almaktadır.

3.2.1. Cinsiyete Dair Bilgiler

Çalışma grubumuzu oluşturan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

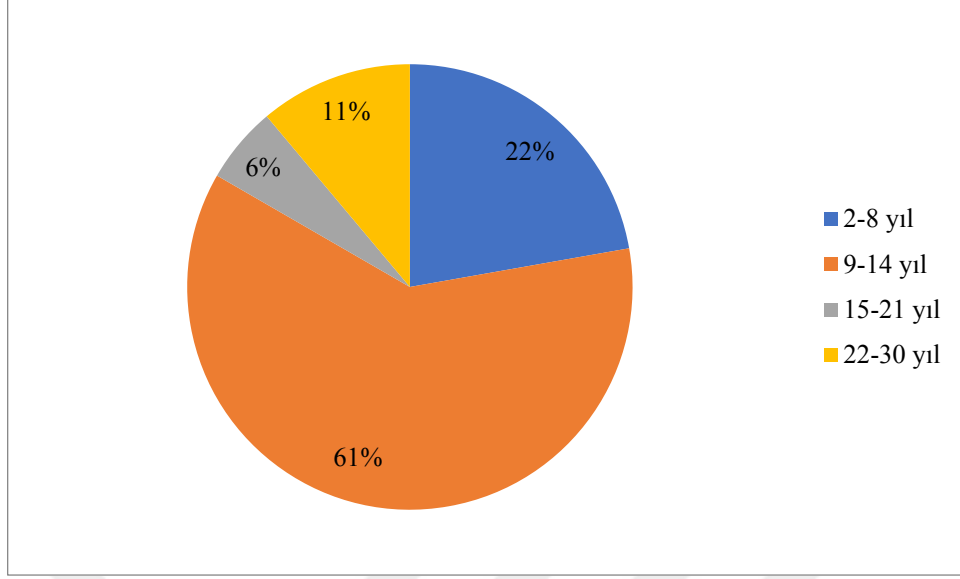

Şekil 1: Cinsiyete Dair Bilgiler

Görüşme yapılan katılımcıların 14 tanesi erkek, 4 tanesi kadından meydana gelmektedir. Şekle bakıldığında katılımcıların önemli bir bölümünün (%78) erkek katılımcılardan olduğu görülmektedir.

3.2.2. Çalışma Yeri ve Süresine Dair Bilgiler

Çalışma grubunun tamamının ortaokulda görev yapmakta olduğu görülmektedir. Yine bulgulardan hareketle katılımcıların mesleklerindeki çalışma yılları aşağıdaki şekilde gibidir.

Şekil 2: Katılımcıların Meslekte Çalışma Süreleri

Şekle bakıldığı zaman katılımcıların mesleklerindeki çalışma süreleri şu şekilde dağılmaktadır. 2 ile 8 yıl arası çalışan 4 kişi, 9 ile 14 yıl arası çalışan 11 kişi, 15 ile 21 yıl arası çalışan 1 kişi, 22 ile 30 yıl arası çalışan 2 kişidir. Genel olarak bu dağılıma bakıldığında katılımcılarının branşlarında deneyimli denilebilecek çalışma sürelerine sahip olduğu izlenmektedir.

3.2.3. Katılımcıların Eğitim Seviyelerine Dair Bilgiler

Katılımcılara dair eğitim seviyeleri ise aşağıdaki gibidir:

Şekil 3: Katılımcıların Eğitim Seviyeleri

Şekle bakıldığında katılımcıların 17 tanesi lisans 1 tanesi de yüksek lisans seviyesinde eğitim almış olduğu görülmektedir.

3.2.4. Okulun Yerleşim Yerine Dair Bilgiler

Yine demografik açıdan okulun yerleşim yerine dair bulgulara bakıldığında aşağıdaki şekli görürüz.

Şekil 4: Çalışılan Yerlerim Yerleri

Katılımcıların 12 tanesi Köy ortaokulunda, 2 tanesi ilçe merkezinde, 1 tanesi kasaba da ve 3 tanesi il merkezinde görev yapmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda veri toplama tekniği olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme; araştırılan konu hakkında önceden hazırlanmış soruların kılavuzluğunda amaçlı sorular yöneltilerek hedef kitlenin düşüncelerini ve duygularını sistematik olarak ortaya çıkarmaktır (Türnüklü, 2000). Görüşme tekniğinin bir diğer ismi *mülakat*'tir. Görüşme, insanlarda doğrudan gözlemlenemeyen unsurları ortaya çıkarmak için yapılmaktadır (Patton, 2018, 340). Görüşme yöntemi, sosyal bilimlerde en yaygın olarak kullanılan yöntemdir. Bu yöntemi kullanarak veri toplamanın avantajı, bilginin birincil bir kaynaktan elde edilmesidir, bu da araştırmacıların daha geniş bir

bilgi yelpazesi elde etmesine olanak tanır (Tekin ve Tekin, 2006). Bu tür bilgileri toplarken, görüşmeci ve görüşülen kişilerin tutum ve tutumlarının bilgiyi etkilemesi muhtemel olmalıdır. İnsanlar bazen olaylardan ve durumlardan etkilendikleri için onların yorumları gerçeği inkar eder. Görüşmeyi yapan veya yapılan görüşmeyi değerlendiren bir kişi görüşme yapılan kişinin dünyasına girmenin gücüyle karşılaşabilir. Bu konuda Patton; **“Bir görüşme sırasında elde edilen bulguların kalitesi, büyük oranda görüşme yapan kişiye bağlıdır.”**sözyle bu durumu temellendirmiştir (Patton, 2018, 340). Patton (2018)’a göre görüşme yönteminde üç farklı yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar;

a) *Gündelik Sohbet Görüşmesi*

b) *Genel Görüşme Kılavuzu Yaklaşımı*

c) *Standartlaştırılmış Açık Uçlu Görüşme* yaklaşımlarıdır (Patton, 2018, 342).

İyi bir görüşme yapılabilmesi için görüşme şartlarına uygun kişilerin seçilmesi çok önemlidir. Görüşme yapılacak kişilerin seçimi aşamasında göz önünde bulundurulması gereken sorular;

- *Kime ve niçin görüşme yapılacaktır?*

- *Kaç kişiyle, kaç defa görüşülecektir?*

- *Ne zaman ve ne kadar süreyle görüşme yapılacaktır?*

- *Görüşme nerede yapılacaktır?*

- *Görüşmeye ne zaman başlanacaktır?* şeklinde sıralanabilir (Yüksel, 2020).

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma konusu ile ilgili daha önce herhangi bir görüşme formu bulunmadığından görüşme soruları, problemin çözümünü desteklemek için ilgili literatürden yararlanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplamada kullanılmak üzere görüşme formu hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmıştır. Hazırlanan görüşme formunun araştırma hedeflerine ulaşmak için yeterli olup olmadığını değerlendirin; başka bir deyişle, soruların sırasını, ihtiyaçlarını ve ifadelerinin netliğini değerlendirmeye katkıda bulunmanın mümkün olduğunu düşünen uzmanlardan geri bildirim alınmıştır. Ayrıca görüşme formunda yer alan

sorulara son hali verilmeden önce pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama ve uzman görüşü sonucunda alınan geri bildirimler sonrasında birbirine benzer ve soru kökünde yetersizlik olan sorular çıkartılarak görüşme formundan çıkarılmış ve görüşme formuna son hali verilmiştir. Görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmenlerin kişisel bilgilerinin (cinsiyet, çalıştığı yerleşim birimi, çalışma süresi, mezun olduğu üniversite, mezun olduğu bölüm ve çalıştığı kurum) yer aldığı sorular bulunurken; ikinci bölümde öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisine yönelik görüşlerinin tespit edilmesine dönük hazırlanan sorular yer almaktadır. Görüşme soruları araştırma problemleri boyutlarına göre şu şekildedir;

Araştırmanın alt problemlerinden “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyolojinin sosyal bilgiler eğitimindeki önemi hakkında düşünceleri nelerdir?” alt problemine ilişkin öncelikle katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur;

Yetki verilmesi durumunda sosyal bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer vermek ister misiniz? Sosyolojinin “Sosyal Bilgiler Eğitimi” açısından önemi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Araştırmanın alt problemlerinden “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programının sosyoloji ile ilişkisine yönelik düşünceleri nelerdir?” alt problemine ilişkin aşağıdaki sorular sorulmuştur;

Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Hangi konularda sosyal bilgiler öğretim programının sosyoloji ile ilişkili olduğunu düşünüyorsunuz ?

Araştırmanın alt problemlerinden “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının dersin amaçlarına ulaşmasındaki katkısı hakkında düşünceleri nelerdir?” alt problemine ilişkin aşağıdaki soru sorulmuştur;

Sosyal Bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Araştırmanın alt problemlerinden “Sosyal bilgiler dersinin sosyoloji ile ilişkisini geliştirmek adına öğretim programında yapılması gereken düzenlemelere ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin önerileri nelerdir?” alt problemine ilişkin aşağıdaki soru sorulmuştur;

Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını geliştirmek adına önerileriniz nelerdir?

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun son hali tez sonunda “Ek 1” olarak sunulmuştur.

3.3.1. Döküman İncelemesi

Araştırma konusu bağlamında veri toplama aracı olarak ayrıca doküman analizi yapılmış çeşitli dokümanlardan incelenerek verilere ulaşılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008).

Araştırma kapsamında incelenen dokümanlar şu şekildedir;

	Yazar (lar)	Çalışma Yılı	Türü
Sosyolojik Açıdan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Sosyalleştirme Roller	Şanlı, S.	2007	Yüksek Lisans Tezi
İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi.	Keçe, M.,&Meray, Z.	2011	Makale

Sosyal Bilgiler Dersinde, Sosyoloji Eğitime İlişkin Yer Alan Konulara Yönelik Öğretmen Algıları	Yıldız, M. C.,& Koçoğlu, E.	2015	Makale
Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyolojik Boyutu	Selanik Ay., Fidan, N., & Ergün, M.	2015	Makale
2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Taş, H.,& Kıroğlu, K.	2018	Makale
1998, 2005 ve 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	Turan, S.	2019	Makale
1968'den günümüze sosyal bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi	Çelikhisar, T.	2019	Yüksek Lisans Tezi

Verilerin Toplanması

Yapmış olduğumuz çalışmada görüşme adımları aşağıdaki biçimde gerçekleştirilmiştir. Buradan hareketle çalışmamızda kullandığımız görüşme metinleri bu adımları takip ederek katılımcılara sunularak görüşmeler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir.

Görüşme basamakları; *Görüşmelerin Uygun Olup Olmadığına Karar Vermek, Görüşme Türünü Seçmek, Katılımcıları Davet Etmek, Bir Görüşme Tutanağı Geliştirmek, Görüşme İçin Sessiz Bir Yer Ayarlamak, Görüşmeyi Başlatmak, Katılımcıya Açıklama Yapmak* olarak sıralanabilir (Özgüven, 2004).

1. *Adım, Görüşmelerin Uygun Olup Olmadığına Karar Vermek:* Bu aşamada öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması yapılırken öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programı ve sosyoloji gibi kavramlar

hakkındaki bakış açıları ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve böylece nitel araştırmanın bu araştırma için doğru bir yöntem olabileceğine karar verilmiştir.

2. *Adım, Görüşme Türünü Seçmek:* Bu aşamada çeşitli görüşme türlerinin artıları ve eksileri düşünülerek görüşme türüne karar verilmiştir. Katılımcıların görüşlerinin ayrıntılı şekilde ele alınması amaçlandığı için etkileşime dayanan bir yöntem olan yüz yüze görüşme tekniği tercih edilmiştir.
3. *Adım, Katılımcıları Davet Etmek:* Bu adımda görüşmeden önce yapılacak ses kayıt konusu, görüşmenin ne kadar süreceği ve izin durumu gibi konular çözüme kavuşturulmuştur. Bu doğrultuda örnekleme yöntemine dayanarak katılımcılarla iletişime geçilmiş, randevu alınmıştır. Ayrıca görüşmelere başlamadan önce onay formu imzalatılmıştır.
4. *Adım, Bir Görüşme Tutanağı Geliştirmek:* Bu aşamada görüşme formunda yer alan soruların listelendiği görüşme tutanağı hazırlanırken uzman kontrolüne başvurulmuştur. Görüşme formu katılımcıların içerisinde buldukları meslek yaşantıları göz önünde bulundurulmuş ve görüşme formunun hazırlanmasının her aşamasında etik ve akademik değerlere bağlı kalınarak bir görüşme formunun hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Görüşmede uygulanmak için hazırlanan yarı yapılandırılmış form görüşmecilere görüşme öncesinde ulaştırılmıştır. Görüşmeye başlamadan soruların anlaşılabilirliğine ilişkin yada herhangi bir hususta görüşleri olup olmadığı sorulmuştur.
5. *Adım, Görüşme İçin Sessiz Bir Yer Ayarlamak:* Görüşme formu uygulanırken araştırmaya dahil edilecek kişilerin görüşme formunda yer alan sorulara rahat bir şekilde yanıt verebilecekleri ev, kafe ve ofis gibi mekanlar tercih edilmiştir.
6. *Adım, Görüşmeyi Başlatmak:* Görüşmeler araştırmacının kendini tanıtmayı ve araştırmacının konusu amacı gerekçesi katılımcıya açıklanarak başlatılmıştır. Görüşme formu görüşme öncesinde katılımcılara yazılı olarak da iletilmiştir. Son olarak görüşmeye başlamadan önce belirtmek istedikleri hususların olup olmadığı sorulmuştur. Görüşme sırasında soruların görüşme formundaki sıraya

göre sorulmasına özen gösterilmiş. Katılımcıların görüşlerinin daha detaylı şekilde öğrenilmesi halinde gerektiğinde sondaj sorular sorulmuştur. Ayrıca katılımcının konudan sapmamasına dikkat edilmiştir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış sorularından oluşan görüşme formu derinlemesine mülakat tekniğinden faydalanılarak uygulanmıştır. Bu görüşme türünde görüşmeyi yapan kişi görüşmeciye soracağı soruları önceden planlar ve hazırlar, bunun yanında görüşmenin akışına göre farklı sorular da sorabilir (Yüksel, 2020). Görüşme esnasında görüşülen kişi görüşme yapanın sorduğu bazı soruları başka soruların içerisinde yanıtlamışsa bu sorular sorulmadan geçilebilir.

Yarı Yapılandırılmış görüşme türünün en önemli özelliği belirli bir standardı sağlamamanın yanında esnekliğe de imkân tanınmasıdır (Türnüklü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşme türüne göre daha esnek yapıda olan bir görüşme türüdür. Gönüllü katılımın sağlandığı görüşme formuna farklı beğenilere sahip ve farklı ilgi alanları bulunan kişilerin tercih edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu durum araştırmanın genellenebilirliği açısından önemlidir. Nitel araştırmalarda genellenebilirlik araştırma sonuçlarının ve bulgularının üzerinde doğrudan araştırma yapılmamış kişi ve kurumlara genişletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Maxwell, 2018). Görüşme soruları sırasında soruların açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Bu bağlamda açık uçlu sorulara öncelik verilmesine odaklanılmıştır. Görüşmeler randevu alınarak yapılmıştır. Görüşme formu uygulanmadan önce katılımcılara görüşme formunun yapılma nedeni açıklanmış ve katılımcıların sözlü onayı alındıktan sonra görüşme formunda yer alan sorular sorulmuştur. Her bir görüşme ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında katılımcıların izni alınarak görüşme kayıt altına alınmıştır. Katılımcılara görüşme soruları dışında eklemek istedikleri hususlar olduğunda ihtiyaç duyulması halinde tekrar görüşme yapılabileceği iletilmiştir. Alınan ses kayıtlarının dökümü yapılarak yazılı hale getirilmiştir. Yazılı hale getirilen görüşme dökümleri katılımcılara ulaştırılarak eksik yada yanlışlık olup olmadığı hususunda dönüt alınmıştır. Katılımcılar görüşme dökümünde yer alan verilerin kendi görüşleri olduğunu beyan etmişlerdir.

7. *Adım, Katılımcıya Açıklama Yapmak:* Son aşamada katılımcıya katılımından dolayı teşekkür edilmiştir. Ekleme istedikleri hususlar olduğunda ihtiyaç duyulması halinde tekrar görüşme yapılabileceği iletilmiştir.

Araştırmada ayrıca Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının toplumbilimi olan sosyoloji ile ilişkisi hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi yapılmıştır. Yazılı materyal incelemesi yapılırken doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, elektronik ve basılı materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde kullanılan bir dizi işlemdir (Bowen, 2009). Bu süreçte araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgileri içeren yazılı materyaller incelenmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Araştırma makalesinin analizi sırasında, araştırma konusuna ilişkin değişkenleri dikkate alan kitaplardan, tezlerden, makalelerden, tarihli kayıtlardan ve raporlardan araştırmaya katkıda bulunulduğuna dair bilgiler elde edilmiştir. Sciencedirect, Researchgate ve Pubmed gibi bilimsel veri tabanları, veri toplama, uluslararası makale ve incelemelere erişim ve Google Academy ve Ulusal Tez Merkezi gibi Türkçe yayınlara erişim kullanılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Nitel verilerin analizini yöntem ve teknikler açısından belirli bir kategoriye veya gruplara ayırmak bazı uzmanlar tarafından doğru bulunmasa da alan yazındaki karmaşıklığı gidermek için nitel verilerin analizlerini kategori veya gruplara ayırmak da kaçınılmaz bir durum arz etmektedir. Bu gruplandırmalara göre nitel veri analiz yöntemleri dört başlık altında incelenmektedir. Bu çalışmada içerik analizi yöntem kullanıldı. İçerik analizi ve farklı verilerin toplanması Teknikle elde edilen verileri özetleyin Yorumlamayla ilgili nitel bilgi analizi türleri (Özdemir, 2010). İçerik analizi, en sık kullanılan nitel veri analizi yöntemlerinden biridir. İçerik analizi, genellikle görsel ve yazılı verileri analiz etmek için kullanılan bir tekniktir. Bu yöntem tündengelimli bir yol izler. Bu yöntemde araştırmacı öncelikle araştırma konusu ile ilgili kategoriler geliştirir daha sonra incelediği veri setinde bu kategorilere giren kelimeleri, cümleleri veya görüntüleri sayar (Silverman, 2001). İçerik analizi, toplanan verilere odaklanır; Kodlar, veri setinde sıklıkla tekrarlanan veya katılımcının dikkat ettiği olay ve olgulardan türetilmiştir. Koddan

kategoriye, kategoriden konuya gidilmektedir. Kısaca birbirine benzer ve ilişkili gibi görünen veriler (kodlar), belirli kavramlar (kategoriler) ve temalar içerisinde birleştirilerek yorumlanır. İçerik analizi, katılımcıların görüşlerinin içeriğini sistematik olarak ayırır (Miller ve Crabtree, 1999). İçerik analizinde araştırmacı araştırma bulgularını objektif olarak raporlamalı ve belgelerdeki verilerin seçiminde ve analizinde duyarlı olmalıdır (Creswell, 2007). İçerik analizinde gözlem, görüşme veya doküman yoluyla elde edilen nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008):

- Verilerin Kodlanması,
- Temaların bulunması,
- Kodların ve temaların düzenlenmesi,
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

Verilerin Kodlanması: Bu aşamada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen bilgiler incelenerek anlamlı bölümlere ayrılmış ve ayrılan her bir bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiği bulunmuştur. Tespit edilen bölümler kimi zaman bir cümle, sözcük veya paragraf iken kimi zaman bir sayfalık içerikten oluşmuştur. Kendi içerisinde anlamlı olan bu bölümler daha sonra kodlanmıştır. Veri kodlaması yapılırken veri seti bir kaç defa okunmuş ve bu okumalar sonucunda elde edilen konular üzerinden tekrar çalışmaları yapılmış böylece verilerin kapsamına ve derinliğine göre kod sayısı belirlenmiştir.

Temaların Bulunması: Bu aşamada elde edilen kodlardan hareketle verilerin genel düzeyde açıklanabilen belli kategoriler altında toplanabilen temalar haline getirilmesine çalışılmıştır. Bunu yapabilmek için öncelikle kodlar bir araya getirilmiş ve incelenmiş kodların ortak yönleri bulunmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan kodların benzerliklerinin ve farklılıklarının belirlenmesi ve bu doğrultuda birbirleriyle ilişkili olan kodların bir araya getirilmesini sağlayacak temalar belirlenmiştir.

Kodların ve Temaların Düzenlenmesi: İlk iki aşama sonucunda elde edilen verilerin düzenlendiği bir sistem olan üçüncü aşamada verilerin belirli bulgulara göre yorumlanması ve tanımlanması için kodlara ve temalara göre düzenlenmesi yapılmıştır. Bu doğrultuda veriler okuyucu tarafından anlaşılabilir bir şekilde hale

getirilmiştir. Bu aşamada mümkün oldukça araştırmacının görüş ve yorumlarına yer verilmemiş elde edilen veriler işlenmiş bir şekilde okuyucuya sunulmuştur.

Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması: İçerik analizinin son aşamasında ise elde edilen verilere anlam kazandırarak bulgular arasındaki ilişkiyi açıklanmış, neden sonuç ilişkisi kurulmuş ve bulgulardan bazı çıkarımlar yapılarak sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Nitel çalışmalarda incelenen olay ve olguyu ilk elden deneyimleyen kişi araştırmacı olduğu için araştırmacı tarafından yapılan yorumlar oldukça değerlidir. Nitel araştırmalarda verilerin anlamlandırılmasında ve açıklanmasında araştırmacı görüşleri ve yorumları önemli yer tutmaktadır.

Sonuç olarak içerik analizi yapılırken katılımcıların görüşleri ayrı ayrı değerlendirilmiş gerekli kodlamalar yapılmış ve ardından temalar oluşturulmuştur. Temalar görüşme soruları bağlamında oluşturulmuştur. Dolayısıyla öğretmenlerden gelen yanıtlardan hareketle birbiri ile ilişkili veya benzer sorular aynı temada birleştirilmiştir. Temalar oluşturulduktan sonra her bir temada yer alan kodlar ve frekans değerleri tablo ile sunulmuştur. Ayrıca, katılımcıların tekrar eden görüşleri ve harika ifadeleri doğrudan alıntılarla gösterilmiştir. Katılımcıların gizliliğini sağlamak için öğretmenler katılımcı sayısından az olmamak üzere bilgilerin analizinde K1 ve K2 kodlarını kullanmışlardır.

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların inandırıcı olması için araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik şartlarını taşıması gerekmektedir.

3.5.1. İç Geçerlilik

Araştırmada iç geçerliliği sağlamada araştırmacı olarak gözlemlenen olaylar ya da olgulara ilişkin katılımcı görüşlerin gerçek durumu yansıtıp yansıtmadığına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda görüşme esnasında tekrarlı sorgulamalar ile katılımcıların şüpheli ve çelişkili ifadelerinin özüne inilmeye çalışılmış ve daha fazla şeffaflık sağlanmıştır. Ayrıca katılımcıların samimi görüşlerini ortaya koyabilmek amacıyla görüşmeler gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Görüşmeye katılmayı

istemeyenlere görüşmeyi reddetme olanağı tanınmıştır. Böylelikle veri toplama sürecine sadece samimi olarak katkıda bulunmayı isteyen ve kendi özgür iradesi ile görüşmeye katılmayı isteyenlerle görüşme yapılmıştır. Bunun yanında iç geçerliği sağlamak için veri toplamada çeşitleme yapılmış, katılımcı ve meslektaş teyidine, uzman görüşüne başvurulmuş ve doğrudan katılımcı alıntılarını kullanılmıştır.

3.5.2. Dış Geçerlilik

Nitel araştırmalarda dış geçerliliğini sağlarken araştırmacının ele aldığı olguyu olduğu şekilde, tarafsız bir gözlemler ve ayrıntılı bir şekilde rapor etmesi gerekmektedir. Ayrıca ulaştığı sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması ulaşılan bulguların kendi içerisinde tutarlı olması ve kuramlarla uyumlu olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek,2013). Bu nedenle bu araştırmada toplanan verilerin hangi yöntemle, nasıl ve kimlerden toplandığı, görüşme sorularının nasıl oluşturulduğu, elde edilen verilerin nasıl analiz edildiği ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Amaçlı örneklemede katılımcıların çalışılan konu ile ilgili önceki deneyimleri veya bu konu hakkındaki bilgileri nedeniyle seçilmiştir. Bu bağlamda lisans eğitimini sosyal bilgiler öğretmenliği alanında tamamlamış ve en az 1 eğitim ve öğretim yılında sosyal bilgiler dersi vermiş öğretmenler seçilmiştir. Bu sayede sonuç tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

3.5.3. İç Güvenirlik

Araştırmada iç güvenilirliği sağlamak için görüşme formunda yer alan sorular katılımcılara aynı şekilde sorulmuş ve sorulara son hali verilmeden önce pilot çalışma yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda alınan geri bildirimlere göre soruların son şekli verilmiştir. Bunun yanında görüşmeler tek bir kişitarafından yapılmış ve sorular aynı şekilde aynı sıralamada katılımcılara sorulmuştur.

3.5.4. Dış Güvenirlik

Dış güvenirlığın sağlanması için araştırmacının yöntemlerive aşamaları ayrıntılı bir biçimde tanımlanmış, veri toplama, analiz etme, yorumlama ve sonuçlara ulaşma

konularında nelerin yapıldığı açık bir şekilde anlatılmış ve bunun yanında veriler 10 gün arayla yeniden analiz edilmiştir.

3.6. Araştırmacının Rolü

Nitel verileri analiz ederken, araştırmacı, yorumlayıcı ve eleştirel bir yaklaşımla öznel duygu ve düşünceleri ve kendi deneyimlerini kullanırken, nicel araştırmaların analizinde, araştırmacının duygu ve düşüncelerinden uzak, genellenebilir ve tanımlayıcıdır (Sandelowski, 1986). Bu nedenle nitel araştırmalarda araştırmacı duyarlılık ve tarafsızlık için çaba göstermeli ve ikisi arasında denge kurmalıdır. Nitel bir yöntem olan içerik analizinde hangi verinin nasıl kullanılacağı ve paylaşılacağı bilgileri kullanılırken hangi bağlamda etik davranılması gerektiği ve araştırma bulgularının herhangi bir kişi ve kuruma zarar verip vermeyeceği hesaplanmıştır. Bunun yanında verilerin doğrudan araştırmacı tarafından elde edilmesi ve görüşmecilerin daha önce tanınan kişiler olması verilerin toplanmasında zaman tasarrufu sağlamıştır. Bu durumun ayrıca katılımcıların görüşme içeriklerinde yer alan dolaylı anlatımları gözden kaçırmadan çözümlemesi açısından fayda sağladığı düşünülmektedir. Öte yandan içerik analizinde kod ve kategorilerin belirlenmesi işleminin araştırmacının inisiyatifinde olması metnin orijinal yapısının bozulması açısından bir dezavantaj olarak görülse de bu durumu aşabilmek için metin içerikleri araştırma probleminin belirlediği çerçevede objektif bir şekilde tekrar incelenmiştir.

3.7. Etik Kurallara Uygunluk

Araştırmanın her aşamasında etik ve akademik değerlere bağlı kalınarak etik ve akademik değerlere uygun bir çalışma yürütülmesine özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda dikkat edilen hususlar Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 5: Etik Kurallar Kontrol Tablosu***Etik Kurallar Kontrol Listesi***

Aşamalar	İfadeler	Evet	Hayır
Araştırmaya Hazırlık Aşaması	Konu araştırmaya uygun mudur?	X	
	Bilimsel araştırma ve yayın etiği hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	X	
	Gerekli kurumların izni alındı mı?	X	
	Etik kurul izni alındı mı?	X	
	Katılımcı izni alındı mı?	X	
	İlgili kişiden ölçme aracı izni alındı mı?	X	
	Katılımcılar, araştırmanın amacı ve olası riskleri hakkında bilgilendirildi mi?	X	
	Araştırmacıya gizlilik konusunda bilgilendirme yapıldı mı?	X	
	Örnekleme ya da çalışma grubu seçimi objektif şekilde yapıldı mı?	X	
Verilerin Toplanma Aşaması	Katılımcı rızası alındı mı?	X	
	Katılımcılara araştırma öncesinde, sırasında ve sonrasında çekilme hakkı olduğu bildirildi mi?	X	
	Araştırma ortamına uygun davranıldı mı?	X	
	Katılımcıların mahremiyetine ve gizliliğine dikkat edildi mi?	X	
	Araştırma sürecinde kişisel düşüncelerinizden uzak duruldu mu?	X	
	Veri toplarken yönlendirici sorulardan uzak duruldu mu?	X	
	Veri toplamada dürüst tavır sergilendi mi?	X	
Verilerin Analiz Aşaması	Çalışmada sadece olumlu sonuçlar mı öne çıkarıldı?		X
	Olumlu ve olumsuz sonuçlar birlikte paylaşıldı mı?	X	
	Doğru ve eksiksiz bir analiz yapıldı mı?	X	
Yazım Aşaması	Veriler, oynama yapılarak üretildi mi?		X
	Doğru şekilde yorumlandı mı?	X	
	Araştırma sonucu doğru ve dürüstçe belirtildi mi?	X	
	Başkasının düşüncesi kendinize ait gibi gösterildi mi?		X
	Uygun atıf yapıldı mı?	X	
	Literatür sunumunda objektif davranıldı mı?	X	

Yayımlama Aşaması	Ulusal kurumların bilim etiği yönergelerine uygun davranıldı mı?	X	
	Araştırma birden çok dergiye yayımlatmak için gönderildi mi?		X
	Tek hipotez içeren çalışmayı ikiye ayırarak yayımlama düşünülüyor mu?		X
	Yazarlık haklarına uygun davranıldı mı?	X	
	Araştırmada uygun yazarlık sıralaması yapıldı mı?	X	
	Araştırmanızda katkısı olan kişi veya kurumlara yönelik teşekkür yazısına yer verildi mi?	X	

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada bulunan 4 alt problem ve bu alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Her alt probleme yönelik sorulardan elde edilen verilerin analizi tablolar ve doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın birinci alt problemi şu şekildedir; **Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyolojinin sosyal bilgiler eğitimindeki önemi hakkında düşünceleri nelerdir?**

Bu maksatla katılımcılara;

Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer vermesine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

Sosyolojinin “Sosyal Bilgiler Eğitimi” açısından önemi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Soruları yönelti miştir. Katılımcıların yanıtların hareketle oluşturulan kod ve temalar tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Sosyal bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer vermesine yönelik düşüncelerine ilişkin bulgular

Tema	Kategoriler	Kod(lar)	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Sosyal Bilgiler eğitiminde sosyolojinin yeri	Gereklilik	Dersin amaçlarına ulaşması için	(K13) Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını tam anlamıyla yerine getirebilmesi için bu bir zaruret bence.	(K6, K9, K13, K15, K17)
		Sosyal bilimler dalı olduğu için	(K11) Çünkü Sosyal Bilgiler dersinin temel unsurlarından birisi Sosyolojidir.	(K1, K5, K7, K8, K10, K11, K16, K14, K18)
	Katkı sağlama	Toplumsal birliği sağladığı için	(K3) Birlik ve beraberliğin sağlanmasında sosyolojinin önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum	(K3, 12)
		Dersi sevdirdiği için	(K4) Dikkat çekici anlattığı için sosyolojiyi severdim ve hâlâ da severim	(K4)
	Etkili olmama	Halihazırda öğretim programında yer aldığı için	(K2) Sosyolojiye karşı olduğum için değil, sosyoloji öğretim programında zaten var olduğu için.	(K2)

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun (n=17) Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer verilmesi gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Katılımcılar Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşması (n=5) ve sosyal bilimlerin bir alt dalı (n=9) olması nedeniyle Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer verilmesinin bir gereklilik olduğunu düşünmektedirler. Bunun yanında sosyolojinin toplumsal birliğin sağlanmasına (n=2) ve dersi sevdirmeye (n=1) katkısı nedeniyle Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alması gerektiğini düşünmektedirler.

Hayır, cevabına bakıldığında (K2) bunun nedeni sosyolojiye karşı olmadığından dolayı değil, sosyoloji öğretim programında zaten var olduğundan dolayı olduğunu ifade etmiştir. Zaten katılımcıların içinde tarih eğitimi alan katılımcı olduğundan dolayı diğer alt disiplinlerden ziyade ana disiplinler olan Tarih ve Coğrafyaya ağırlık verilmesi gerekliliğini düşündüğünü ifade etmiştir. Yine katılımcıların genel görüşlerinden bir tanesi de Sosyal Bilgiler öğretim programı adına sosyolojinin olmazsa olmaz, vazgeçilmez bir alt disiplindir. Yani dersin gayesine hizmet edebilmesi adına sosyoloji kaçınılmaz bir saha olduğudur.

Yine cevaba bakıldığında bunun biraz daha artırılması gerekliliği olduğu ifade edilmiştir (K7, K8). Buradan hareketle farklı bir saha gibi olsa da Sosyal Bilgiler sahasındaki verilere de katkı verdiğini ifade etmiştir. Bu soruya verilen en ilginç cevaplardan bir tanesi (K18) Sosyal Bilgiler öğretim programının disiplinler arası özelliğinden ziyade çok disiplinli bir yapıda işlenilmesi gerekliliğini ifade etmiştir. Buradan hareketle iki kavram zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da temelinde ikisi arasında büyük bir ayırım bulunduğunu ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılara “**Sosyolojinin Sosyal Bilgiler Eğitimi açısından önemi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?**” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların yanıtlarından hareketle oluşturulan tema ve kodlar tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7: Katılımcıların Sosyolojinin Sosyal Bilgiler Eğitimi açısından önemi hakkındaki düşüncelerine ilişkin veriler

Tema	Kategoriler	Kod(lar)	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Sosyolojinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Öneminin Nedenleri	Bilimsellik	Toplum bilimi olması nedeniyle	(K1) sosyoloji toplum bilimi, Sosyal Bilgiler de zaten konu olarak toplumsal alanlar ilgili hususları açıklıyor, konulara giriyor,	K1, K2, K12, K16, K17
		Diğer disiplinlerle alakalı olması nedeniyle	(K2) .... Zaten branşımız disiplinler arası bir yapıya göre oluşturulduğu için sosyoloji bu alt disiplinlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.”	(K5, K15, K18)
	İçerik	Güncel toplumsal konuları ele alması nedeniyle	(K7)Sosyal Bilgiler dersinin konularının çoğu zaten toplumsal konular.	(K7, K8, K10)
		İnsanı konu etmesi nedeniyle	(K3)...bizim toplumumuz kozmopolit bir yapıya sahip olduğu için bazı gruplar dezavantajlı gruplar olarak görünüyor. Dezavantajlı gruplara toplumun bakış açısını değiştirebilmek için sosyoloji biliminin kesinlikle bize, yani Sosyal Bilgiler eğitimine yardımcı olacağını düşünüyorum	K3 K9, K11, K14

Tablo 7’de yer alan veriler incelendiğinde katılımcıların sosyolojinin Sosyal Bilgiler eğitimi açısından önemine ilişkin görüşlerinin bilimsel açıdan ve içerik açısından olmak üzere 2 kategoride sunulduğu görülmektedir. Katılımcılar sosyolojinin toplum bilimi olması (n=4), diğer disiplinlerle alakalı olması (n=3), Sosyal Bilgilerin alt dalı olması (n=3) nedeniyle bilimsel açıdan sosyal bilgiler eğitiminde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan sosyoloji ders içeriklerinin ise güncel toplumsal konuları ele alması (n=3) ve insanı konu etmesi (n=4) nedeniyle içerik açıdan sosyal bilgiler eğitiminde önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Verilen yanıtlarda öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu sosyolojinin Sosyal Bilgilerin bir dalı olduğu kanısındadırlar. Yine katılımcıların önemli bir kısmının sosyoloji olmadan Sosyal Bilgiler dersinin eksik kalacağı görüşünde olduğu görülmektedir. Katılımcılar almış oldukları lisans eğitimlerinde böylesi bir konunun yüzeysel olarak geçildiğini ifade etmiştir. Bunu örnekleme yoluna giden katılımcı (K3) ülkemizdeki dezavantajlı grupların ve kozmopolit yapıların bulunduğunu öne sürmüştür. Hatta kadın cinayetleri örneğinden hareketle bu artışın sosyolojinin bilinmediğinden kaynaklanmış olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar sosyolojinin sosyal bilgiler eğitimi açısından önemini değerlendirirken şu görüşlere yer vermişlerdir:

Katılımcıların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde sosyolojinin ve Sosyal Bilgilerin birbirlerini tamamlayan olgular olduğunu ifade ettikleri derslerin genelinin toplumsal konulardan meydana geldiğini ifade ettikleri söylenebilir. Konunun önemini belirten katılımcılar insan ilişkilerinin pozitif açıdan meydana gelmesi, kültürel değerlere sahip çıkması ve sonraki kuşaklara aktarımının yapılabilmesi adına sosyolojinin, Sosyal Bilgiler adına gerektiğini vurgulamaktadır. Sosyolojinin toplum bilimi olduğunu ifade eden katılımcılar, toplumsal çalışmaları, bir toplumun içinde meydana gelen vakaları, olguları; genel bir şekilde toplum içerisinde meydana gelen pek çok şeyi ilgilendiren bilim dalı olduğunu ve bu açıdan sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin toplumun değerlerini, yaşayışlarını, kültürel değerlerini vb. niteliklerini öğrenmeleri adına bulunduğunu belirtmektedir. Katılımcılar sosyolojinin bütün sosyal bilimler adına önemli olduğunu ve sosyal bilimlerin en temel düzeyde öğretilmiş olduğu sosyal bilgiler dersleri için de önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

4. 2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi:“**Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal Bilgiler programının sosyoloji ile ilişkisine yönelik düşünceleri nelerdir?**”şeklindedir; Bu maksatla katılımcılara;

Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Hangi konularda Soysal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile ilişkili olduğunu düşünüyorsunuz? Soruları yöneltmiştir. Katılımcıların yanıtlarından hareketle oluşturulan kod ve temalar tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8: Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi kurmalarına ilişkin bulgular

Tema	Kategoriler	Kod(lar)	Örnek İfadeler	Katılımcılar
İlişki düzeyi	Yüksek	Toplumsal hayatla ilişki nedeniyle	<i>(K1) çocukların toplumsal hayata daha iyi hazırlayabilmek</i>	(K1, K2, K4, K6, K18)
		Gerçek hayatla bağlantı kurması nedeniyle	<i>(K8) hayatın kendisiyle bağlantı kurulabilir bu öğrenme alanında.</i>	(K5, K8, K13, K17)
		Toplumsal kuralları öğrettiği için	<i>(K9) Toplumsal kuralları öğrettiği için bağlantısı yüksek bence</i>	(K9, K10)
		Konu bütünlüğü sağladığı için	<i>(K16) Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarının tamamen sosyoloji konularıyla bütünlük göstermektedir</i>	(K15, K16)
		Etkin vatandaşlık sağlaması nedeniyle	<i>(K7) Sosyoloji ile etkin vatandaşlık oluşturuluyor</i>	(K7)
	Orta	Her alanda bağlantı eksikliği nedeniyle	<i>(K11) Diğer ünitelerde de bağlantı kurulmalı ve artırılmalıdır.</i>	(K11, K12, K14)
Düşük	Müfredat eksikliği nedeniyle	<i>(K3) müfredata baktığımızda bununla ilgili içerikler yok denecek kadar az yani</i>	(K3)	

Katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyolojiyle ilgili güçlü (n=14) bir bağlantısı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bunun dışında bazı katılımcılar (n=3) ise Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyolojiyle orta düzeyde bağlantılı olduğunu düşünmektedir. 1 (n=1) katılımcı ise Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyolojiyle zayıf düzeyde bağlantılı olduğu görüşündedir. Genel itibariyle katılımcılar öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyolojiyle bağlantılı olduğunu ifade etmiş oldukları görülmektedir. Çocukların toplumsal hayata daha iyi hazırlayabilmek gayesinde olan katılımcılar çocukların toplum içinde yaşayacaklarından dolayı, onların ailesinden mahallesi, çevresi, arkadaşları etkileşimde bulunacaklarını ve bundan dolayı sosyal bilgiler dersinde yer alan öğrenme alanlarının toplumla bağlantılı en önemli yanının bu olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak katılımcılar müfredatın bu bağlamda zayıf olduğunu ve müfredata bakıldığında ilgili içeriklerin yok denecek kadar az olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar bahse konu bağlantının kimi öğrenme sahalarında bir hayli çok olduğunu, kimilerinde orta seviyede kimilerinde ise az bulunduğunu ifade etmiş olmakla birlikte genel bağlamda öğrenme alanlarının sosyolojiyle bağlantısının ideal bulunduğunu belirtmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılara **“Hangi konularda Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile ilişkili olduğunu düşünüyorsunuz?”** sorusu sorulmuştur. Katılımcıların yanıtlarından hareketle oluşturulan tema ve kodlar tablo 9’da gösterilmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların hangi konularda sosyal bilgiler öğretim programının sosyoloji ile ilişkili olduğunu düşündüklerine ilişkin bulgular

Tema	Kategoriler	Kod(lar)	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyolojiyle ilgili bağlantılı öğrenme alanları	Birey ve toplum	Hak ve sorumluluk gibi konular ele alınır	(K2) <i>Birey ve Toplum öğrenme alanında hak, sorumluluk gibi konular ele alınır.</i>	(K1, K2, K7)
		Günlük hayat bağlamlı konular ele alınır	(K8) <i>Çünkü bu öğrenme alanında ele alınan konular direk hayatın kendisi.</i>	(K8, K15, K16)
		İnsan ilişkilerine yer verilir	(K11) <i>...bu öğrenme alanlarında insan ilişkilerine yer verilir</i>	(K11, K14)
		Bireyin grup içerisindeki rollerine yer verilir	(K12) <i>genellikle grup içerisindeki rollerimiz</i>	(K12)
	İnsanlar yerler ve çevreler	Toplumsal hayatı ilgilendiren konular ele alınır	(K4) <i>Bu öğrenme alanlarında yer alan kazanımlar tamamen toplum hayatıyla ilgili bence</i>	(K4)
	Kültür ve miras	Tarihsel ve kültürel değerler ele alınır	(K5) <i>Zaten sosyoloji tamamen kültürümüzü içeren bir şey.</i>	(K5)
	Etkin vatandaşlık	Bağımsızlık ve bireysel özgürlük konuların ele alınır	(K10) <i>...bağımsızlığı ve bireysel özgürlüğü ele almaktadır</i>	(K10)

Katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyolojiyle ilgili bağlantılı öğrenme alanları hakkındaki görüşlerinin yer aldığı tablo 9 incelendiğinde katılımcıların görüşlerinin 4 kategoride sunulduğu görülmektedir. Katılımcılar Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 7 adet öğrenme sahasının hepsinde bir biçimde sosyolojiyle alakalı unsurların az veya çok bulunduğunu ancak toplumsal hayatla doğrudan ilgili olduğu için “Birey ve toplum” öğrenme alanının sosyoloji ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (n=15) Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanları içerisinde sosyoloji ile bağlantısı en yüksek öğrenme alanının “Birey ve toplum” olduğunu düşünmektedir. Bunun yanında katılımcılar insanlar yerler ve çevreler (n=1), kültür ve miras (n=1) ve etkin vatandaşlık (n=1) öğrenme alanlarının da sosyoloji ile bağlantısı en yüksek öğrenme alanlarını olduğunu düşünmektedir. Katılımcılar birey ve toplum öğrenme alanında hak ve sorumluluklara, günlük hayat bağlamı konulara, insan ilişkilerine ve bireyin grup içerisindeki rollerine yer verildiğini vurgulamaktadırlar. Bunun yanında insanlar yerler ve çevreler öğrenme alanında toplumsal hayatı ilgilendiren konulara, kültür ve miras öğrenme alanında tarihsel ve kültürel değerlere ve etkin vatandaşlık öğrenme alanında ise bağımsızlık ve bireysel özgürlük konularına yer verildiğini belirtmektedirler.

Katılımcıların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde her öğrenme alanının sosyolojiyle bir şekilde ilişkili olduğunu ancak bazı öğrenme alanlarında yer alan bazı konuların doğrudan sosyoloji bilgisi aktardığını ve bu nedenle sosyoloji ile yakından bağlantılı olduğunu vurguladıkları söylenebilir. Katılımcılar Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanlarında insan ilişkilerine yer verildiğini bu öğrenme alanları içerisinde bulunan kazanım ve konuların insanların hayatı, toplumsal yaşam, insan ilişkileri, ülkeler arası ilişkileri kapsadığını ve bu durumun sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyolojiyle ilişkisine bir işaret olduğunu belirtmektedirler.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “**Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının dersin amaçlarına ulaşmasındaki katkısı hakkında düşünceleri nelerdir?**” şeklindedir;

Bu maksatla katılımcılara; **Sosyal Bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?** sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının sosyal bilgiler dersinin amaçlarına katkısının gerekçeleri hakkındaki görüşleri ise tablo 10'de sunulmaktadır.

Tablo 10: Katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyoloji İle İlişkili öğrenme alanlarının dersin amaçlarına katkısına ilişkin görüşleri

Tema	Kategoriler	Kod(lar)	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyoloji İle İlişkili Öğrenme Alanlarının Dersin Amaçlarına Katkısı	Yüksek seviyede katkı	Öğrencileri toplumsal hayata hazırladığı için	(K1) Sosyal Bilgiler dersinde çocukları toplumsal hayata hazırlama konuları konuşulduğu için mutlaka katkısı oluyor	(K1, K2, K8, K9, K10, K11)
		Öğrencilere toplumsal dinamikleri öğrettiği için	(K4) En önemli amaçlarından belki o. Etkin bir vatandaş olması için bir bireyin, toplumu tanınması lazım, toplumun dinamiklerini bilmesi lazım.	(K4, K6, K13, K14, K15, K16)
		Öğrencilere kendi yaşantısından örnekler verdiği için	(K5) Öğrencilere kendi yaşantılarından, kendi kültürlerinden örnek veriyoruz	(K5, K12, K17)
		Öğrencilere soyut düşünme becerisi sağladığı için	(K3) Çünkü sosyoloji ile ilgili öğrenme alanları çocuğun soyut düşünme becerisi artırıyor.	(K3)
	Orta seviyede katkı	Toplumsal dinamikleri öğrettiği için	(K4) En önemli amaçlarından belki o. Etkin bir vatandaş olması için bir bireyin, toplumu tanınması lazım, toplumun dinamiklerini bilmesi lazım.	(K4)
		Öğrencilerin toplumsal hayata uyumunu kolaylaştırdığı için	(K7) Birey ve Toplum öğrenme alanı toplum hayatına uyumu gerçekleştirmeyi amaçlıyor	(K7)

Katılımcıların bu sorulara yanıtlarından elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların önemli bir çoğunluğu (n=16) Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının dersin amacına yüksek düzeyde katkısı olduğunu düşünmektedir. Bunun yanında bazı katılımcılar (n=2) Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının dersin amacına katkısının orta düzeyde olduğu görüşündedir.

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına katkısının gerekçeleri hakkındaki görüşlerinin 2 kategoride sunulduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilgili öğrenme alanlarının Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına yüksek düzeyde katkısı olduğunu düşünen katılımcılar sosyoloji ile ilgili öğrenme alanlarının öğrencileri toplumsal hayatta hazırlamasını (n=6), öğrencilere soyut düşünme becerisi kazandırmasını (n=1), öğrencilere toplumsal dinamikleri öğretmesini (n=6) ve öğrencilere kendi yaşantılarından örnekler vermesini (n=3) buna gerekçe olarak göstermektedirler. Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji ile ilgili öğrenme alanlarının sosyal bilgiler dersinin amaçlarına orta düzeyde katkısı olduğunu düşünen katılımcılar ise sosyoloji ile ilgili öğrenme alanlarının öğrencilere toplumsal dinamikleri öğretmesini (n=1) ve öğrencilerin toplumsal hayata uyumunu kolaylaştırmasını (n=1) buna gerekçe olarak göstermektedirler.

Katılımcıların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde Sosyal Bilgiler dersinin bireyin toplumsal hayatta hazırlamasını, toplumsal norm ve kurallara uyum sağlamasını amaçladığını, sosyolojiyle ilgili öğrenme alanlarının da bu amaca en iyi derecede hizmet ettiğini düşündükleri bu nedenle sosyoloji ve sosyal bilgiler dersinin birbirini bütünlediğini düşündükleri söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “**Sosyal Bilgiler dersinin sosyoloji ile ilişkisini geliştirmek adına öğretim programın da yapılması gereken düzenlemelere ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin önerileri nelerdir?**” şeklindedir.

Bu maksatla katılımcılara; **Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını geliştirmek adına önerileriniz nelerdir?** sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu sorulara yanıtlarından elde edilen bulgular tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sosyoloji İle Bağlantısını Geliştirmek Adına Öğretmen Önerileri

Tema	Kategoriler	Kod(lar)	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını geliştirmek adına öneriler	Öğretim Programı Düzenleme ve Geliştirme	Öğretim programında sosyolojiye ağırlık vermek	(K14) <i>Hem tarih hem coğrafya hem de vatandaşlık konularında sosyolojiye doğrudan ağırlık verilmelidir.</i>	(K5, K8, K14, K18)
		Ders uygulamalarında değişiklik yapmak	(K16) <i>...ders kitaplarının kesinlikle değişmesi gerekiyor. Bu şekilde ezberde kalıyor. Bizim bunu çocuklara hissettirmemiz lazım. Yaparak yaşayarak öğrenmeyi yapmamız lazım</i>	(K13, K16, K19)
	Eğitim Programları düzenleme	Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlemek	(K9) <i>...hizmet içi eğitimlerin yapılması, bu konuda öğretmenlerin de bilinçlendirilmesinde fayda var</i>	(K3, K9, K15)
		Farkındalık artırıcı eğitim programlar düzenlemek	(K2) <i>...öğretmenlerimizde sosyoloji konusunda farkındalıklarını artıracak eğitimlerin verilmesi gerekiyor</i>	(K2, K6, K11)
	Müfredat Düzenleme	Üniversitede sosyoloji dersini artırmak	(K1) <i>Üniversitede Tarih ve Coğrafya ağırlıklı dersler gördük ama sosyoloji azdı. Bu artırılabilir</i>	(K1, K4, K10, K12)
		Sosyoloji dersi içeriğini zenginleştirmek	(K7) <i>...derslerin içine sosyoloji biraz daha dağıtılsa daha faydalı olur</i>	(K7)

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını geliştirmek adına önerilerinin 3 kategoride sunulduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını geliştirmek adına öğretim programı düzenleme ve geliştirme (n=7) çalışmalarının yapılması, öğretmenlere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi (n=6) ve müfredat düzenleme (n=5) çalışmalarının yapılması gerektiğini önermektedirler.

Genel olarak katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde öğretmenlerin kendilerini geliştirme hususunda biraz isteksiz olduğunu, eğer öğretmenlerin içten denetimli olurlarsa sosyal bilgiler öğretim programının sosyolojiyle bağlantısını yeteri kadar geliştirebileceklerini belirtmektedirler. Öğretmenler bu nedenle mesleki çalışma grupları, konferanslar, seminerler ve uzaktan eğitimlerle öğretmenlere sunular yapılması ve öğretmenlerin sosyoloji konusundaki farkındalıklarının artırılması gerektiğini belirtmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin sosyoloji konusunda yeterli alt yapısı olmadığı zaman öğretim programı düzenlemesinin işe yaramayacağını bunun için öğretmenin daha donanımlı hale gelebilmesi adına lisans eğitiminde sosyoloji derslerine ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

4.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sosyoloji İle İlişkisini Ele Alan Yazılı Materyallerin İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının toplumbilimi olan sosyoloji ile ilişkisi hakkında bilgi içeren yazılı materyaller doküman analizi tekniği ile incelenmektedir. Literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretim programlarının sosyoloji ile ilişkisinin ele alındığı teorik ve görgül araştırma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda araştırma konusu ile doğrudan ve dolaylı şekilde ilişkili olduğu düşünülen 7 çalışma araştırmaya dahil edilmiş ve bu çalışmalar amaçlar, değişkenler, yöntem, örneklem ve elde edilen bulgular açısından karşılaştırılmıştır. Çalışmalar öncelikle araştırma türü ve amaçları açısından ele alınmaktadır. İlgili araştırmaların türü ve amaçlarına ilişkin veriler tablo12'de gösterilmektedir.

Tablo 12: Araştırmaların Türü ve Amaçları

Yazar (lar)	Çalışma Yılı	Türü	Araştırmanın Amacı
Sosyolojik Açıdan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Sosyalleştir me Rollerini	Şanlı, S. 2007	Yüksek Lisans Tezi	Sosyal Bilgiler ders kitaplarının sosyalleştirici yönünün olup olmadığını ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.
İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlar ının Sosyal Bilimler Disiplinleri ne ve Disiplinler arası Anlayışa Uygunluğu nın Belirlenm esi.	Keçe, M.,&Mere y, Z. 2011	Makale	Sosyal Bilgiler müfredat programında yer alan kazanımların disiplinler arası anlayışa ve sosyal bilim disiplinlerine ne derece uygun olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır
Sosyal Bilgiler Dersinde, Sosyoloji Eğitimine İlişkin Yer Alan Konulara Yönelik Öğretmen Algıları	Yıldız, M. C.,& Koçoğlu, E. 2015	Makale	Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle Sosyal Bilgiler dersinde yer alan sosyoloji eğitimine ilişkin konuların değerlendirilmesi amaçlanmıştır
Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyolojik Boyutu	Selanik Ay., Fidan, N., & Ergün, M. 2015	Makale	Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutu ve bu bağlamda gerçekteştirilen etkinliklerin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi

					amaçlanmıştır
2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'n ın Öğretmen Görüşlerin e Göre Değerlendi rilmesi	Taş, H.,& Kıroğlu, K.	2018	Makale		Güncellenen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.
1998, 2005 ve 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlar ının Karşılaştı rılması Olarak İncelenmes i	Turan, S.	2019	Makale		Güncellenen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programındaki öğrenme alanları ve konu ağırlıklarının hangi disiplinlerle ilişkili olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır.
1968'den günümüze sosyal bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendir ilmesi	Çelikhisar, T.	2019	Yüksek Lisans Tezi		Sosyal Bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

İlgili araştırmaların türü ve amaçlarına bakıldığında araştırmaların genellikle makale (n=5) türünde olduğu görülmektedir. Araştırma amaçları açısından bakıldığında ise araştırmacıların sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisini ortaya koymaya yönelik farklı konulara

odaklandıkları görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmalardan bazıları doğrudan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının sosyolojik boyutunu ele alırken (Şanlı, 2007; Yıldız ve Koçoğlu, 2015; Selanik Ayvd., 2015) bazı araştırmalar ise sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki öğrenme alanları ve konu ağırlıklarının hangi disiplinlerle ilişkili olduğunun öğretmen görüşlerine göre ortaya konulmasına yöneliktir (Keçe ve Meray, 2011; Taş ve Kıroğlu, 2018; Turan, 2019). Çelikhisar (2019) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma türleri ve çalışmanın amacı analiz edildikten sonra bu çalışmalarda kullanılan veriler ve örneklem grubunun verileri incelenecektir. Bu çalışmaların araştırma yöntemleri ve örneklem gruplarından elde edilen veriler Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo13: Araştırmaların Yöntem ve Örneklemi

Yazar (lar)	Yöntem	Analiz Yöntemi	Örneklem	
Sosyolojik Açıdan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Sosyalleştirme Rollerini	Şanlı, S.	Nitel	Doküman Analizi	2006-2007 eğitim öğretim yılında okutulan ilköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından oluşmaktadır.
İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi.	Keçe, M., & Meray, Z.	Nitel	Doküman Analizi	2005 yılında hazırlanan ilköğretim 4. 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programlarından oluşmaktadır.
Sosyal Bilgiler Dersinde, Sosyoloji Eğitimine İlişkin Yer Alan Konulara Yönelik Öğretmen Algıları	Yıldız, M. C., & Koçoğlu, E.	Nitel	İçerik Analizi	20'si kadın, 30'ü erkek öğretmenden oluşmaktadır

Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyolojik Boyutu	Selanik Ay., Fidan, N., & Ergün, M.	Nitel	Betimsel Analiz	11'i kadın 10 erkek olmak üzere toplam 21 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.
2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Taş, H.,& Kiroğlu, K.	Nicel	Frekans ve yüzde analizi	Ordu ili Altınordu ilçesinde bulunan resmi ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 568 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.
1998, 2005 ve 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	Turan, S.	Nitel	Doküman Analizi	2018 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programından oluşmaktadır.
1968'den günümüze sosyal bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi	Çelikhisar, T.	Nitel	Doküman Analizi	1968 yılından 2005 yılına kadar okutulan ders kitaplarından oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi hakkında bilgi içeren çalışmalarda kullanılan yöntemlere bakıldığında araştırmacıların genellikle araştırma amaçlarına uygun şekilde nitel yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir (Şanlı, 2007; Keçe ve Meray, 2011; Yıldız ve Koçoğlu, 2015; Selanik Ay vd.,2015; Çelikhisar, 2019). Diğer taraftan Taş ve Kiroğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada ise diğer araştırmalardan farklı olarak nicel yöntemlerin tercih edildiği görülmektedir.

Araştırmacıların kullandıkları araştırma analiz yöntemleri incelendiğinde ise araştırmacıların genellikle araştırma verilerinin birincil kaynak olarak çeşitli dokümanların toplanmasına, gözden geçirilmesine ve sorgulanmasına dayanan doküman analizini tercih ettikleri görülmektedir (Şanlı, 2007; Keçe ve Meray, 2011

Selanik Ay vd., 2015; Turan, 2018; Çelikhisar, 2019). Araştırmacılar doküman olarak ise farklı dönemlerde uygulamaya konulan sosyal bilgiler dersi öğretim programını ve ders kitaplarını ele almışlardır.

Araştırmacılar sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisini yalnızca doküman analizi tekniği ile değil içerik analizi (Yıldız ve Koçoğlu, 2015) ve betimsel analiz (Selanik Ay vd., 2015) tekniğini kullanarak ele almışlardır. Bu yöntemleri tercih eden araştırmacılar farklı örneklem grubundan oluşan öğretmen görüşlerini incelemiştir. Araştırmaların en temel ögesi öğretmenler olduğu için araştırmacılar örneklem gruplarını öğretmenlerden oluşturmuşlardır. Araştırmacılar Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutunu ve bu bağlamda gerçekleştirilen etkinlikleri sınıf öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi ve betimsel analiz yöntemlerinin tercih edildiği araştırmalarda araştırma verileri araştırmanın yöntemine uygun şekilde yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir.

Diğer taraftan nicel analiz yöntemlerinin uygulandığı çalışmada ise Ordu ili Altınordu ilçesinde bulunan resmi İlköğretim okullarında görev yapmakta olan 568 sınıf öğretmeninden elde edilen veriler frekans ve yüzde analizi yöntemi ile analiz edilmiştir (Taş ve Kıroğlu, 2018). Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anketler tercih edilmiştir. En son çalışmanın bulguları, çalışma bağlamında tartışılacaktır. (Tablo 14).

Tablo14: Araştırmaların Sonuçları

Yazar (lar)	Sonuç (lar)
Sosyolojik Açıdan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Sosyalleştirme Rollerini	Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sosyalleştirme rolünün olduğu görülmüştür.
İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi.	Sosyal Bilgiler ders kazanımlarının disiplinler arası bir anlayışla hazırlandığı ve sosyolojinin de bu disiplinlerden biri olduğu görülmüştür.

Sosyal Bilgiler Dersinde, Sosyoloji Eğitime İlişkin Yer Alan Konulara Yönelik Öğretmen Algıları	Yıldız, M. C.,& Koçoğlu, E.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan konuların sosyoloji eğitimi destekleyici nitelikte olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.
Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyolojik Boyutu	Selanik Ay. T., Fidan, N., & Ergün, M.	Öğretmenlerin sosyal ve ekonomik düzeyi daha alt seviyelerde olan okullarda Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutunu yeteri kadar yansıtamadıkları görülmüştür.
2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Taş, H.,& Kıroğlu, K.	Sosyal Bilgiler eğitim programının sosyoloji gibi sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin kaynaştırılmasıyla oluşturulduğu görülmüştür.
1998, 2005 ve 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	Turan, S.	Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrenme alanlarının farklı disiplinlerle ilişkilendirildiği görülmüştür.
1968'den günümüze sosyal bilgiler eğitiminde aile olgusunun sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi	Çelikhisar, T.	Sosyal Bilgiler eğitim programının ailenin başlattığı sosyalizasyon sürecini devam ettirdiği görülmüştür.

Sosyal Bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisinin ele alındığı çalışmalar incelendiğinde ilgili çalışma bulgularından hareketle ulaşılan sonuçların birbirleriyle tutarlılık gösterdiği görülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde araştırmacıların sosyal bilgiler ders kitaplarında sosyalleştirme rolünün olduğunu ve bireyi sosyalleştirmede başarılı olduğunu, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının bireyin etkin, sosyal ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesine imkan sağlayacak program doğrultusunda hazırlandığını tespit ettikleri görülmüştür (Şanlı, 2007). Araştırma bulgularında Sosyal Bilgiler eğitim programının ailenin başlattığı sosyalizasyon sürecini devam ettirdiği görülmüştür (Çelikhisar, 2019).

Bunun yanında araştırmacılar Sosyal Bilgiler ders kazanımlarının disiplinler arası bir anlayışla hazırlandığını dolayısıyla sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrenme

alanlarının farklı disiplinlerle ilişkilendirildiği, sosyolojinin de bu disiplinlerden biri olduğunu, Sosyal Bilgiler eğitim programının sosyoloji gibi sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin kaynaştırılmasıyla oluşturulduğunu tespit etmişlerdir (Keçe ve Meray, 2011; Taş ve Kıroğlu, 2018; Turan, 2019).

Öğretmen görüşlerinin ele alındığı çalışmalarda ise öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan konuların sosyoloji eğitimini destekleyici nitelikte olduğunu ifade ettikleri (Yıldız ve Koçoğlu, 2015) ancak öğretmenlerin sosyal ve ekonomik düzeyi daha alt seviyelerde olan okullarda sosyal bilgiler dersinin sosyolojik boyutunu yeteri kadar yansıtamadıkları görülmüştür (Selanik Ay vd., 2015).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen literatür taraması ve araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgiler, bünyesinde birbirlerinden farklı disiplinlere ait kazanımları barındıran, geniş saha tasarımıyla hazırlanan öğretim programındaki kazanımları öğrencilere aktarmayı hedefleyen ve bahse konu kazanımları, öğrencinin gelişme derecesini, hazır bulunuşluk seviyesini dikkate alıp aktarmakta olan bir derstir. Söz konusu farklı başarılar, sosyal bilimlerin birçok dalı ile sürekli etkileşimin sonucudur. Bu dönemde sosyal bilimlerin etkileşim halinde olduğu alanlardan biri de sosyoloji olmuştur. Sosyoloji alanındaki başarılar Sosyal Bilgiler müfredatına yansıtılır. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde içerisinde yaşadıkları toplumsal yapıya ve toplumun özelliklerine ait verileri alarak bunları içselleştirmekte ve böylece yaşadıkları toplumla barışık bireyler haline gelmektedirler. Bu bağlamda bu çalışma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan ve yenilenen Sosyal Bilgiler öğretim programı, program içerisindeki öğrenme alanları ve Ortaöğretim Sosyoloji öğretim programını inceleyerek Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bakış açısıyla sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinin uygulandığı çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formu Nevşehir il merkezinde ve farklı köylerde sosyal bilgiler öğretmenliği yapan 18 öğretmene uygulanmış ve elde edilen veriler araştırmanın alt problemleri doğrultusunda içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın ilk problemi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyolojinin sosyal bilgiler eğitimindeki önemi hakkında düşüncelerini ortaya koymaya yöneliktir. Elde

edilen bulgularda öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasına katkısı ve sosyal bilimlerin bir alt dalı olması Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer verilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Bu bulgu Sosyal Bilgiler öğretim programlarının sosyoloji ile ilişkisinin ele alındığı teorik ve görgül araştırma sonuçlarıyla desteklenmektedir. Bu araştırmalardan birinde Yıldız ve Koçoğlu (2015) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle sosyal bilgiler dersinde yer alan sosyoloji eğitimi ile ilgili konuların değerlendirilmesini amaçladıkları çalışmalarında öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan konuların sosyoloji eğitimi destekleyici nitelikte olduğunu bu nedenle sosyolojinin Sosyal Bilgiler eğitimi açısından önemli bir disiplin olduğunu ifade ettiklerini bulmuşlardır. Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında ulaşılan bir başka sonuç ise katılımcıların sosyolojinin toplum bilimi olması, diğer disiplinlerle alakalı olması ve sosyal bilimlerin alt dalı olması nedeniyle bilimsel açıdan sosyal bilgiler eğitiminde önemli olduğunu belirttikleridir. Bu sonuç da literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Bu sonucu destekleyen bir araştırmada Keçe ve Merey (2011) Sosyal Bilgiler müfredat programında yer alan kazanımların disiplinler arası anlayışa ve sosyal bilim disiplinlerine ne derece uygun olduğunu inceledikleri çalışmalarında Sosyal Bilgiler ders kazanımlarının disiplinler arası bir anlayışla hazırlandığı ve sosyolojinin de bu disiplinlerden biri olduğu bulmuşlardır. Benzer şekilde Taş ve Kiroğlu (2018) da Sosyal Bilgiler eğitim programının sosyoloji gibi sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin kaynaştırılmasıyla oluşturulduğu belirttikleridir. Sosyal Bilgiler eğitimi farklı disiplinleri içerisinde barındıran bir çalışma alanıdır. Sosyal Bilgiler eğitiminde ise bu disiplinlerle ilgili bazı etkinliklerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Bu disiplinlerden birisi de sosyolojidir. Araştırma sonucunu destekleri nitelikteki başka bir çalışmada ise Duran'a (2013) göre de Sosyal Bilgiler eğitimi farklı disiplinleri içerisinde barındıran bir çalışma alanıdır. Sosyal Bilgiler eğitiminde ise bu disiplinlerle ilgili bazı etkinliklerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Bu disiplinlerden birisi de sosyolojidir. Dolayısıyla sosyoloji ile Sosyal Bilgilerin iç içe geçmiş disiplinlerdir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi hakkındaki görüşleri

incelenmiştir. Elde edilen bulgularda öğretmenlerin öğrencileri toplumsal hayata hazırlaması, gerçek hayatla bağlantı kurması, toplumsal kuralları öğretmesi ve konu bütünlüğü nedeniyle Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının sosyoloji ile güçlü bir ilişkisi olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi bu ilişkinin ele alındığı teorik ve görgül araştırmalarda araştırmacılar tarafından sıklıkla vurgulanmaktadır. Genel olarak Ersoy ve Kaya'ya (2004) göre amaç, öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde yapılandırmacı bir yaklaşıma dayalı olarak bilgilerini inşa etmelerini sağlayan bir öğrenme yaşamı düzenlemektir. Yukarıdaki eğitim deneyimi, öğrenciler; Araştırma, analiz, değerlendirme ve sentezden sonra, yeni bilgileri yorumlamalarına ve anlamalarına ve önceki bilgilere dayanarak öğrenmelerine yardımcı olmak için bir süre orada bulunmalıdırlar. Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler dersinde öğrenciler sosyal olayları soran, düşünen ve inceleyen kişiler olmalıdır. Öğrenciler; Araştırma ve tartışma gibi bu çalışmaların sonuçlarına dayanan sosyal vakaları anlarlar. Sosyal Bilgilerde öğretmenler, öğrencileri birçok sosyal sorunla karşılaştırır ve bu konuları farklı açılardan değerlendirmelerine ve açıklamalarına olanak tanır. Böyle bir ortamda yetişen öğrenciler, aktif vatandaşlara sorular sorma, iletişim kurma, eleştirel düşünme, karar verme, geleceğin vatandaşları olarak toplumda etkin bir rol oynamayı öğrenme ve bunun etkisini değerlendirme fırsatına sahip olurlar. Farklı sosyal, ekonomik ve politik açılardan hayatlarında karşılaştıkları zorlukları değerlendirme olanağı sağlar İçli (2005) ise Sosyal Bilgiler öğretiminde, öğrencilerin bu imkânı sosyoloji disiplinine dair kazanmış olduğu yetenekler sayesinde yakaladıklarını vurgulamaktadır. Dolayısıyla sosyolojinin konusunu meydana getiren toplum, toplumsal yapı ve değişme gibi periyodlar, sosyal bilgiler eğitimi çalışma sahasının ana temalarını meydana getirmesi, sosyoloji ile sosyal bilgiler eğitimi arasındaki ilişkiyi ortaya koyma bakımından önemlidir. Benzer şekilde Duran (2013) da içeriği ve kullandığı yöntemler ile sosyal bilgiler dersinin bireye toplumsal değerleri aktarmasının yanında toplumu doğrudan değiştirmek ile ilişkilendirilebilecek derslerden birisi olduğunu bu yönüyle sosyoloji ile sosyal bilimler dersinin iç içe geçmiş dersler olduğunu belirtmektedir. Ayrıca özellikle yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi ile birlikte coğrafya ve tarih derslerindeki birçok konunun dahi sosyolojik bakış açısıyla sosyolojik yöntemlerle ve sosyolojik içeriklerle verilmeye

başlandığını ve bu durumun sosyal bilgiler dersi ile sosyoloji arasındaki ilişkinin daha da artmasını sağladığını vurgulamaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisinde yer alan birey ve toplum öğrenme alanının sosyoloji ile en çok bağlantılı öğrenme alanı olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Öğretmenler bu öğrenme alanının hak ve sorumlulukları alması, günlük yaşamla bağlantı kurması, insan ilişkilerine yer vermesi ve bireyin grup içerisindeki rollerine yer vermesi nedeniyle sosyoloji ile en yakın ilişkili öğrenme alanı olduğunu vurgulamışlardır. Yıldız ve Koçoğlu'na (2015) göre de bir öğrenme alanı olarak Sosyal Bilgiler içerisinde yer alan birey ve toplum öğrenme alanı öğrencilerin toplumsal organizasyonların işleyişini anlamaları, kurumların, grupların, sosyal örgütlerin demokratik toplumlardaki önemini fark etmeleri, toplumsal problemlere çözümler üretebilmek bir araya gelebileceği kurum ve kuruluşları öğrenmeleri, en küçük yönetim biriminden başlayarak yönetimler hakkında bilgi sahibi olmaları, demokrasi, devlet, ulusal egemenlik, özgürlük, eşitlik gibi kavramların ne olduğunu ve birbiriyle ilişkisini kavramaları, toplumsal düzeni sağlayan yasaların önemini bilmelerini sağlamakta ve öğrenciler bu kazanımları sosyoloji disiplinin kazandırdığı beceriler sayesinde yakalamaktadırlar. Benzer şekilde Selanik Ay ve arkadaşları (2015) Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutunu inceledikleri çalışmalarında öğretmen görüşlerine göre birey ve toplum öğrenme alanının Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında sosyoloji ile ilişkili olan öğrenme alanı olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğretmenlerin Sosyal Bilgiler bilgiler öğretim programında toplumla ilişkilendirilerek konuların farkında oldukları söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının Sosyal Bilgiler dersinin amacına katkısı hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Elde edilen bulgularda öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilgili öğrenme alanlarının öğrencileri toplumsal hayata hazırlaması, toplumsal dinamikleri öğretmesi, kendi yaşantısından örnekler vermesi ve öğrencilere soyut düşünme becerisi sağlaması açısından dersin amaçlarına yüksek seviyede katkısı olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretim programında yer alan sosyoloji ile ilgili öğrenme alanlarının öğrencileri sosyalleştirdiği ve soyut düşünme

becerisi kazandırdığı söylenebilir. Literatürdeki araştırma bulguları bu sonucu destekler niteliktedir. Bu araştırmalardan birinde Çelikhisar (2019) Sosyal Bilgiler eğitim programının ailenin başlattığı sosyalizasyon sürecini devam ettirdiği belirtmektedir. Aynı şekilde Şanlı (2007) da Sosyal Bilgiler ders kitaplarının bireyin sosyalleşmesini sağlayıp bireyi topluma kazandırabilecek en ideal ders kitapları olduğunu ve dolayısıyla sosyal bilgiler ders kitaplarında sosyalleştirme rolünün olduğu vurgulamaktadır. Araştırmada ayrıca Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ezberden çok öğrencilere farklı duygu, düşünce ve davranışları kazandırarak basitten karmaşa, yakından uzağa ve somuttan soyuta doğru bir yöntemle öğrencilerin düşünce ve bakış açısını genişletecek düzeyde olduğu vurgulanmıştır. Yıldız ve Koçoğlu (2015) ise Sosyal Bilgiler eğitim programında sosyoloji eğitimine yönelik konulara ilişkin öğretmen algılarına ele aldıkları çalışmalarında öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitim programında sosyoloji ile ilgili konularda soyut aktarıma dayalı olan konuların fazlalığına vurgu yaptıklarını ve sosyal bilgiler dersinin soyut içeriğe sahip bir ders olduğunu belirttiklerini bulgulamıştır.

Araştırmanın dördüncü ve son alt probleminde ise öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinin sosyoloji ile ilişkisini geliştirmek adına önerileri incelenmiştir. Elde edilen bulgularda öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını güçlendirmek adına üniversitede sosyoloji dersini artırma, hizmet içi eğitim programları düzenleme ve yeni öğretim programı geliştirme önerilerinde bulunmuşlardır. Yıldız ve Koçoğlu (2015) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler sosyoloji disiplini eğitimine yönelik olarak Sosyal Bilgiler dersi ile sosyoloji arasındaki ilişkiyi geliştirmek adına panel ve konferans tekniklerinin kullanılması gerektiğini önermişlerdir. Benzer şekilde Selanik Ay ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutu ile ilgili gerçekleştirilen uygulamalarda yaşadıkları sorunların çözümü konusunda resmi prosedürlerin kısaltılması ve öğretmen adaylarının çok boyutlu ve daha sosyal insanlar olarak yetiştirilmesini önermişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle

5.2. Öneriler

- Sosyolojiye dönük öğrenme alanlarının sosyal bilgiler öğretim programına daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.
- Eğitim-öğretim yıllarının başlangıcında öğretmenlerin sosyolojik bağlamda faydalanacağı gerekli eğitimler verilebilmesi önerilmektedir.
- Sosyal Bilgiler öğretim programında sosyoloji konularına yönelik hazırlanan programda, sosyologlardan görüş alınması önerilmektedir.
- Sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal beklentileri yansıtan ve yaşanan çağa uygun şekilde gerekli güncellemelerin yapılması önerilmektedir.
- Sonraki araştırmacıların Sosyal Bilgiler dersinin sosyolojik boyutunun öğrenci, aile şeklindeki değişik paydaşların görüşlerine dayanarak değerlendirildiği araştırmalar yapması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 1-14.
- Akpınar, M.,& Bilgili, A. S. (2018). Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programı, Kazanım, Beceri ve Kavram İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 855-882.
- Aksan, G. (2016). MaxWeber ve Değerler Sosyolojisi: Bir Metodolojik İkilemin Düşündürdükleri. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35, 427-446.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ambarlı, A. (2010). Türkiye'de Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Programları (Değişiklikler, Düzenlemeler, Güncellemeler). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi . Konya.
- Arslan, A. ve Demirel, Ö. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 175, 198-209.
- Aslan, S. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (25), 203-227.
- Balkan, İ.,& Uysal, A. (2015). Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların, Sosyal Beceri ve Benlik Kavramı Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 35 (1), 27-56.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (2), 368-388.

- Bass, R. V. and Good, J. W. (2004). Educare and educere: Is a balance possible in the educational system?. *The Educational Forum*. 68 (2), 161-168. Taylor & Francis Group. ERIC Number: EJ724880.
- Bayhan, V. (2015). Eğitim Sosyolojisinin Uygulama Alanında Yeni Bir Model: Okul Sosyologu ve Görevleri. *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 30. Sayı, 2015/1, 2015-255-274.
- Bilgili, A. S. (2012). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Ankara: Pegem A Yayınları, 24.
- Bilgili, A.S. (2016). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. 8. Baskı. s.2-36. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bilsel, H. (2012). Kültürün Toplumsal Simge Üretme Özelliği: Kalıcı ve Dönüştürücü Öğeler, *Kültür Sosyolojisi*, (Ed: A. Ergur ve E. Gökalp). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Can, B. (2019). 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Creswell, John W. (2007) *Qualitative Inquiry & Research Design Choosing Among Five Approaches*. California: Sage Publication Inc.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Strategies for Qualitative Data Analysis. Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures For Developing Grounded Theory*, 3.
- Çatak, M. (2015). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi* (62), 69-94.
- Çelikkaya, T., Yıldırım, T., & Kürümlüoğlu, M. (2019). Öğrenciler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Programdaki Becerilere İlişkin Beceri Hiyerarşileri, Gereçekleri ve Önerileri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (1), 111-132.

- Çeliksaş, G.B. (2019).2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Tokat İli Örneği. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Çenesizoğlu, S. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ahlak Eğitimine Yönelik Algı ve Görüşlerinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi), Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Çetin, K. (2003). Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (1-2), 163-185.
- Çoban, O.,& Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 7 (1), 479-505.
- Demir, B.,&Hataç, S. (2018). Sosyal Bilim Disiplinlerine Göre 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 2 (2), 27-56.
- Demir, F. (2018). Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi. (Doktora tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demirel, Ö. (2014). Eğitimde Program Geliştirme (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Deveci, H. ve Bayır, Ö. G. (2011). “Hayallerdeki Sosyal Bilgiler: İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Algıları”, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 4, 10.
- Doğan, İ. (2011). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğanay, A. (2005). “Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Ed. Öztürk C. ve Dilek, D.) Ankara: Pegem A Yayınları.

- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Duran (2013). Sosyal Bilgilerde Sosyolojinin Yeri ve Önemi. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (Ed. R. Turan. K. Ulusoy). Ankara: Pegem Akademi. 174-191.
- Duran, H. (2013). “Sosyal Bilgilerde Sosyolojinin Yeri ve Önemi”, *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, (Ed. Turan R. ve Ulusoy, K.) Ankara: Pegem A Yayınları.
- Durkheim, E. (2016). Eğitim ve Sosyoloji. (P. Ergenekon, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Ersoy, A.F. ve Kaya, E. (2004). “Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulama Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 17.
- Ersoy, F. G. (2009). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması ile İlgili Değerlendirmeler (Konya ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ertürk, S. (2013). Eğitimde Program Geliştirme (6. Baskı). Ankara: Edge Akademi.
- Eryılmaz, E. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanı Kazanımlarının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri. (Yüksek lisans tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Geçit, Y., (2013). “Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Literatürü”, *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, (Ed. Turan R. ve Ulusoy K.). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Gömlüksiz, M. N.,&Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 95-134.
- Grayling, A. C. W. (2008). Düşüncenin Ustaları, (Çev. Muhsin Yılmaz). İstanbul: Altın Kitaplar.

- Günindi, Y. (2017). Eğitimin Felsefi Temelleri. (Editör: K. Kıroğlu ve C. Elma). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güzel, A.,& Karadağ, Ö. (2013). Anlatma Becerileri Açısından “Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)”na Eleştirel Bir Bakış. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1 (1), 45-52.
- İçli, G.,(2005). Sosyolojiye Giriş, Ankara: Anı Yayınları.
- İnce, M.,& Yavuz, Ö. (2018). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eisner Eğitsel Eleştiri Modeline Göre Değerlendirilmesi. Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (26), 407-426.
- Kafadar, T. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımlarının Beceri Yönünden Değerlendirilmesi. V. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi. İstanbul.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi ve Değerler Eğitimi. Milli Eğitim Dergisi (187), 138-145.
- Karasar, N. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, E.,& Öner, G. (2017). 100. Yaşındaki Sosyal Bilgiler Dersini Sosyalleşme ve Toplu Öğretim Ekseninde Yeniden Düşünmek. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (2), 1-25.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İlişkilendirmeler. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 273-304.
- Keçe, M.,&Merey, Z. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (1), 110-139.

- Keskin, S.,& Keskin, Y. (2014). Cumhuriyet Dönemi İlkokul (İlköğretim 1. Kademe) Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak "Barış"ın Yeri. Değerler Eğitimi Dergisi, 7 (12), 69-92.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi . İstanbul.
- Keskin, Y.,& Keskin, S. (2014). İlkokul (İlköğretim) Sosyal Bilgiler Programlarında Milli Bilinç ve Barış Değerinin Tarihsel Süreci. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 173 (173), 51-86.
- Kirkit, M. (2019). Sosyal Bilimler Disiplinlerinin Sosyal Bilgiler Programlarına ve Ders Kitaplarına Yansıma Durumları. (Yüksek lisans tezi), Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Kocabaş E. F. & Hanedar, A. (2013). Sosyolojimizin Sosyolojisi 100. Yılında Türkiye'de Sosyolojinin Sorunları. http://yesoder.org/User_Files/editor/file/sosyoloji%20rapor.pdf. Erişim Tarihi: 24.04.2021.
- Köroğlu, C., ve Köroğlu, M. A. (2016). Bilim Kavramının Gelişimi ve Günümüz Sosyal Bilimleri Üzerine. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı 25, 1-15.
- MEB (2018). Millî Eğitim Bakanlığı. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13140945_SOSYAL_BY_LGYLER_SUNU.pdf. Erişim Tarihi: 27.04.2021.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2009b). Lise Sosyoloji Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları. www.ttkb.gov.tr. Erişim Tarihi: 26.04.2021.
- MEB, (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Kitapları Yayınları, Ankara.

- Mercan, S.,& Er Türküresin, H. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çağdaş Öğretim Uygulamaları İle İlgili Görüşleri. Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3 (2), 146-166.
- Meydan, A. (2013). “Sosyal Bilgilerde Coğrafyanın Yeri ve Önemi”, Sosyal Bilgilerin Temelleri, (Ed. Turan R. ve Ulusoy, K.). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Aralık 29, 2019 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr>: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden alındı
- Özgüven, İ. E. (1992). Görüşme İlke ve Teknikleri. Psikolojik Danışma Rehberlik ve Eğitim Merkezi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (1), 323-343.
- Özdemir, Y. B. (2010). Öğretmen Kimliği: Sınıf Öğretmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma (Manisa Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Öztürk, (2012). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi. 3. Baskı, s. 1-31, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, F. Z. (2011, Ocak). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi . Ankara.
- Patton, M. Q. (2018). Nitel Araştırmanın ve Değerlendirme Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

- Rockwell, A., Vidmar, C. M., Harvey, P. And Greenwood, L. (2019). Do sociology courses make more empathetic students? A mixed-methods study of empathy change in undergraduates. *Teaching Sociology*, 47(4), 284-302.
- Samancı, O., & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (1), 281-288.
- Selanik Ay, T., Kurtdere Fidan, N., Ergün, M. (2015), Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyolojik Boyutu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 235-254.
- Sönmez, Ö. F., & Kılıçoğlu, G. (2016). Değerlendirme Boyutu İle Sosyal Bilgiler Programları (1924-2005). *TÜBİAD Tüm Bilim İnsanları ve Akademisyenler Derneği Dergisi*, 1 (1), 36-49.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. 6. Baskı. Ankara: Anı Yayınları.
- Sönmez, V. (2012). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (13. baskı). Ankara: Anı yayıncılık.
- Subaşı, Y. (2014, Haziran). *EcichFromm ve Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi . Adıyaman.
- Şanlı, Süleyman (2007). "Sosyolojik Açından Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Sosyalleştirme Rollerini". Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya
- Şavran, T., Suğur, S., Yeşildağ, H., Akarçay, E., Gökalp, E., Karkıner, N., Sündal, F., Kartal, B., ve Yaylacı, F. (2013). *Toplum, Bilim ve Yöntem*. (Editör: Nadir Suğur). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Açık öğretim Yayınları, 2-31.
- Şimşek, S. (2016). *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Anı Yayınları.

- Taş, H.,& Kiroğlu, K. (2018). 2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Elektronik İlköğretim Dergisi*, 17 (2), 697-716.
- Tay, B. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretimin Dünü, Bugünü ve Yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed). *Sosyal bilgilerin temelleri içinde*. s.3-20. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırılması. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (27), 461-487.
- Tazebay, A., Çelenk, S., Tertemiz, N., Kalaycı, N. (2000). İlköğretim Programları ve Gelişmeler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tekin, H.,& Tekin, H. H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3 (13), 101-116.
- Tezcan M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi* (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TTK (Talim Terbiye Kurulu). (2018). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.pdf. Erişim Tarihi: 26.04.2021.
- Tuğba, A. Y., Fidan, N., & Ergün, M. (2015). Sosyal bilgiler dersinin sosyolojik boyutu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 235-254.
- Turan, R. (2018). 2017 İlkokul ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi* (19), 295-328.

- Turan, S.,& Kaymakçı, S. (2019). 1998, 2005 ve 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. 2. U. Kongresi (Dü.). içinde, (s. 6-18). Muğla.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim (24), 543-559.
- Uzunboylu, H.,& Hürsen, Ç. (2008). Eğitim Programları ve Değerlendirmesi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ülken, H. Z. (2008). Dünyada ve Türkiye’de Sosyoloji. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ünal, F. (2012). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarıyla İlgili Atasözleri ve Deyimler. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31 (2), 319-339.
- Wach, E. (2013). Learning About Qualitative Document Analysis.
- Yalçınkaya, E. ve Uslu, S. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimine Giriş. R. Sever (Ed.), Sosyal bilgiler tarihçesi ve temel eğitimdeki yeri içinde s. 19-40. Ankara: Pegem Akademi.
- Yaman, E. (2016). Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (2015). Sosyoloji Eğitimi ve Toplumsal Faydaları. Electronic TurkishStudies, 10(14), 753-768.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24 (1), 209-223.
- Yeniçırak, H. (2015). Sosyolojinin Neliği Üzerine Bir İnceleme. Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi (5), 137-146.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, M. C.,& Koçoğlu, E. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde, Sosyoloji Eğitime İlişkin Yer Alan Konulara Yönelik Öğretmen Algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 12-22.

Yılmaz, S. (2014). Sosyoloji Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler Üzerine Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Örneği. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 121-150.

Yüksel, A. N. (2020). Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak Görüşme. *Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi*, 6 (56), 547-552.

EK – 1: Görüşme Formu Örneği

Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyolojiyle İlişkisi Görüşme Formu

Görüşme İle İlgili Bilgiler	
Görüşme Yapan Kişi	
Eğitim Bilgileri	
Görüşmenin Tahmini Süresi	
Görüşmeyi de İçeren Araştırmanın Amacı	

Görüşme Yapılan Öğretmen Kişisel Bilgileri

Cinsiyeti	
Çalıştığı Kurum	
Çalışma Süresi	
Mezun Olduğu Üniversite	
Mezun Olduğu Bölüm	
Eğitim Durumu	
Çalıştığı Yerleşim Birimi	

Saygıdeğer öğretmenler; bu görüşme formu “Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyolojiyle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın teorik kısmı için önemli olup çalışmamıza ışık tutacaktır. Görüşmeye katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. İstedığınız anda görüşmeyi sonlandırabilirsiniz. Kişisel bilgileriniz gizli kalmak kaydıyla bu görüşme formundaki sorulara vermiş olduğunuz cevaplar analiz edilerek gruplandırılacaktır. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar çalışmanın güvenilirliği için önem arz etmektedir.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Yetki verilmesi durumunda sosyal bilgiler öğretim programında sosyolojiye yer vermek ister misiniz?
2. Sosyolojinin “Sosyal Bilgiler Eğitimi” açısından önemi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan öğrenme alanlarının sosyoloji ile ilişkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
4. Hangi konularda sosyal bilgiler öğretim programının sosyoloji ile ilişkili olduğunu düşünüyorsunuz ?
5. Sosyal Bilgiler öğretim programındaki sosyoloji ile ilişkili öğrenme alanlarının Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
6. Sosyal Bilgiler öğretim programının sosyoloji ile bağlantısını geliştirmek adına önerileriniz nelerdir?

EK 2. Araştırma İzni

T.C.
NEVŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-49405861-44-19096675
Konu : Araştırma İzni
(Büşra GÜMÜŞ)

12/01/2021

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Nevşehir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 11.01.2021 tarihli ve E.19026957 sayılı oluru.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Büşra GÜMÜŞ'ün " Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarının Sosyolojiyle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı Ortaokul, İmam Hatip Ortaokulu ve İmam Hatip Liselerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik, gönüllük esasına dayalı, eğitim-öğretimi aksatmamak şartı ve okul/kurum Müdürlüğü'nün muvafakatinde yapabilmesine dair ilgi olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Kağan Mekan ÇEVİREN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK:
-Valilik Oluru (1 Adet)

DAĞITIM

- 7 İlçe Kaymaklığına (İlçe M.E.M)
- Merkez Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müd.
- Diriliş Kız Anadolu İ.H.L. Müd.
- Nevşehir Anadolu İ.H.L. Müd.
- Recep Tayyip Erdoğan Anadolu İ.H.L. Müd.
- Şehit Demet Sezen Kız Anadolu İ.H.L. Müd.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hükümet Konağı Kat 2 Merkez/NEVŞEHİR

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-cbys>

Telefon No : 0 (384) 213 79 33

Bilgi için: Furkan Berke KARAHAN Memur Dahili:158

E-Posta: ozluk50@meb.gov.tr

Unvan : Memur

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: nevsehirmem.gov.tr

Faks:3842132068

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **8043-9a92-3588-9cae-f66a** kodu ile teyit edilebilir.